

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

Predšolska vzgoja

Janja Zupan

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA Z VIDIKA
VZGOJITELJEV, OTROK IN NJIHOVIH STARŠEV

Magistrsko delo

Ljubljana, 2020

UNIVERZA V LJUBLJANI
PEDAGOŠKA FAKULTETA

Predšolska vzgoja

Janja Zupan

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA Z VIDIKA
VZGOJITELJEV, OTROK IN NJIHOVIH STARŠEV

PRESCHOOL READING BADGE FROM THE
VIEWPOINT OF PRESCHOOL TEACHERS,
CHILDREN, AND THEIR PARENTS

Magistrsko delo

Mentorica: dr. Marcela Batistič Zorec, doc.

Ljubljana, 2020

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici, doc dr. Marcell Batistič Zorec, za vso pomoč, spodbude, strokovno vodenje, nasvete in odzivnost pri nastajanju magistrskega dela.

Hvala vsem pedagoškim delavcem in staršem, ki so sodelovali v raziskavi.

Zahvaljujem se svojim staršem, ki so me skozi vsa leta šolanja spodbujali in mi stali ob strani.

POVZETEK

Bralna značka se je najprej izvajala v osnovnih šolah, od leta 1998 pa jo izvajajo tudi v vrtcih kot predšolsko bralno značko (PBZ). Ravno ta prenos iz šole na vrtec je bil premalo premišljen in se kaže kot problematičen. Poleg pozitivnih ciljev, kot so spodbujanje družinskega branja, razvijanje pismenosti in branja, stik s knjižnico, pa ima projekt tudi negativne učinke, kot so: tekmovalnost, nagrajevanje in ni v skladu z nekaterimi načeli Kurikuluma za vrtce (1999). Večina pedagoških delavcev, staršev in strokovnjakov s področja mladinske književnosti se ne zaveda negativnih učinkov, PBZ pa večinoma izvajajo rutinsko, brez premisleka o njenih učinkih.

Podatke za raziskavo smo pridobili z anketnimi vprašalniki in s polstrukturiranim intervjujem. Rezultati kažejo, da se premalo govori o dilemah in negativnih učinkih, saj več kot polovica vzgojiteljev in staršev vidi PBZ tako, kot jo predstavljajo zagovorniki in snovalci projekta. Nesprejemljiv se nam zdi podatek, da tudi tisti vzgojitelji, ki imajo pomisleke in se zavedajo negativnih učinkov, projekt še vedno izvajajo zaradi pričakovanj kolegov in vodstva. Ne moremo mimo tega, da se PBZ izvaja na šolski način, saj prav vse anketirane vzgojiteljice ne glede na otrokove sposobnosti od otrok zahtevajo, da povejo obnovo doma prebrane knjige. Otrokom oziroma njihovim staršem sicer v večini primerov ponudijo različne načine predstavitve (pred celo skupino, individualno, z risbo ...), a vseeno zahtevajo obnovo, kar je v nasprotju z razvojnimi značilnostmi predšolskih otrok. Skoraj polovica staršev odloča, kdaj njihov otrok »zna« povedati obnovo in je pripravljen na predstavitev, četudi njihov otrok meni drugače. Vsi otroci za opravljanje PBZ prejmejo nagrade, nekateri že med izvajanjem, drugi pa na koncu projekta. Vzgojitelji in starši so naštel nagrade, ki jih prejmejo otroci: nalepke ali štampljke za vsako prebrano knjigo, ogled predstave, »bralno majčko« in knjige na koncu. Več kot polovica intervjuvanih otrok je potrdilo, da na koncu prejmejo pohvalo ali diplomu. Nagrajevanje sproži tekmovanje, ki pa ga vzgojiteljice še dodatno spodbujajo z javno objavo dosežkov vseh otrok. Tretjina staršev zaradi dostopnosti dosežkov vseh otrok primerja dosežke svojih otrok z drugimi, s čimer sprožijo pritisk na otroke k hitrejši zaključitvi PBZ. Pridobljeni rezultati niso skladni s Kurikulumom za vrtce (1999), saj kažejo na odstopanja pri načelu odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti strokovnih delavcev vrtca, saj pedagoški delavci izvajajo PBZ brez razmisleka o negativnih učinkih. Tisti, ki se jih zavedajo, a jih »spregledajo« zaradi zahtev vodstva, pa pozabljajo na svojo lastno avtonomnost. Kot kažejo rezultati, ni upoštevano načelo omogočanja izbire in drugačnosti. Vzgojitelji otroku ponudijo formalno izbiro sodelovanja in načina izvajanja, dejanske izbire pa otrok nima, saj se o tem še ni zmožen samostojno odločiti.

Z raziskavo in pridobljenimi ugotovitvami želimo vodilne in strokovne delavce vrtcev spodbuditi k kritičnemu razmisleku o PBZ ter iskanju dejavnosti za spodbujanje družinskega branja, ki se izvaja na drugačne načine, brez opisanih negativnih učinkov.

Ključne besede: predšolski otrok, vzgojitelji predšolskih otrok, starši, predšolska bralna značka, nagrajevanje, tekmovanje

ABSTRACT

Reading badge was firstly introduced in elementary schools but as of 1998, it was implemented also in Slovene preschools as Preschool Reading Badge (PRB). However, the transition of Reading Badge from elementary schools to preschools has proven reckless and consequently problematic. Besides its advantageous goals, such as encouraging family reading, development of literacy and reading, and contacts with libraries, the project itself also reflects disadvantages, such as competition and rewarding that are not in accordance with some of the principles of Curriculum for Preschools (1999). The majority of teachers, parents, and experts from the field of youth literature are not aware of negative effects and carry out the PRB routinely without considering its negative effects.

We acquired data for the research by means of questionnaires and half-structured interview. The results reveal that dilemmas and negative effects are not taken sufficiently into consideration, as more than a half of teachers and parents see PRB as presented to them by supporters and planners of the project. I find it rather unacceptable that the teachers who are aware of negative effects continue to execute this project due to expectations of their colleagues and management. We cannot neglect the fact that PRB is carried out in the same way as in schools. All of the interviewed teachers require from children to sum up a plot of a book read at home, disregarding their capabilities. Most preschool teachers offer to children various means of presentation (in front of the group, individually, with a drawing...), but still require a summary, which is contrary to development capabilities of preschool children. Almost half of the parents decide when their children are able to present the summary although the children might be thinking otherwise. All children receive awards for doing PRB, some while it is still in progress and some when the project is finished. Teachers and parents have listed some of the prizes the children receive: stickers and stamps for each read book, watching a show, "reading shirt" and books in the end. More than a half of interviewed children confirmed that in the end they receive praise or certificate. Awarding triggers competition that is additionally encouraged by teachers who publically present the achievements of all children. One third of parents compare their child's achievements with other children due to accessibility of the results. By doing so, they trigger pressure on their children to finish the PRB as soon as possible. The acquired results are not in accordance with Curriculum for Preschools (1999), as they reflect deviations in the principle of openness of curricula, autonomy and professional responsibilities of professional workers, as teachers carry out the PRB without taking into account the negative impacts. Those, who are aware of them and disregard them, forget about their autonomy due to requests of the management. The results reveal that the principle of enabling choices and differences is also not respected. The teachers formally offer to children the choice of participation and the form of presenting the book, but the children are in fact left with no actual choice, as they are not yet capable of making such decisions.

With this research and findings, I want to encourage preschool management and professional workers to critically rethink the concept of PRB and to search others activities to encourage

reading in families, as they may be carried out on different ways without the described negative effects.

Key words: preschool children, preschool teachers, parents, Preschool Reading Badge, awarding, competition

Kazalo

1	Uvod.....	1
2	Vpliv branja in pogovor o prebranem na otrokov razvoj	3
2.1	Razvoj pismenosti in družinsko branje	4
2.2	Vloga vrtca pri spodbujanju družinskega branja in pismenosti.....	6
2.3	Kurikulum za vrtce in njegova vloga v razvoju pismenosti	7
2.4	Knjiga v igralnici in druge spodbude v vrtcu za razvoj pismenosti	8
3	Predšolska bralna značka.....	10
3.1	Namen in potek izvajanja predšolske bralne značke	10
3.2	Vloga vzgojitelja pri izvajanju predšolske bralne značke	11
4	Kritika predšolske bralne značke.....	13
4.1	Motivacija otrok pri izvedbi predšolske bralne značke	13
4.2	Neskladnost PBZ z nekaterimi načeli kurikulumuma za vrtce	14
4.2.1	Načelo odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti vrtca in strokovnih delavcev v vrtcu	14
4.2.2	Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma	14
4.2.3	Načelo omogočanja izbire in drugačnosti.....	15
4.3	Spodbujanje tekmovalnosti in podeljevanje nagrad	15
4.4	Diskriminacija otrok iz različnih družinskih okolij pri izvajanju PBZ	16
4.5	Mnenje staršev o PBZ	17
5	Opredelitev raziskovalnega problema in cilji	18
6	Raziskovalna vprašanja.....	19
7	Metoda in raziskovalni pristop	20

7.1	Raziskovalni vzorec.....	20
7.2	Postopek zbiranja in obdelave podatkov	21
8	Rezultati in interpretacija.....	22
8.1	Starši in družinsko branje	22
8.2	Motiv za izvajanje PBZ.....	23
8.3	Cilji PBZ.....	26
8.4	Priprava na PBZ.....	27
8.4.1	Predstavitvev PBZ pred izvajanjem	27
8.4.2	Število knjig za opravljeno PBZ.....	28
8.4.3	Vrsta literature	29
8.4.4	Kdo izbira knjige in kdo bere otrokom.....	29
8.4.5	Priprava na predstavitev doma	31
8.5	Potek PBZ	31
8.5.1	Spodbude vzgojiteljev in staršev pri izvedbi PBZ	35
8.5.2	Poslušanje otrok, ki pripovedujejo	36
8.6	Beleženje in obveščanje o dosežkih PBZ	36
8.7	Tekmovalnost pri PBZ.....	38
8.8	Nagrajevanje otrok med in po PBZ.....	39
8.8.1	Nagrajevanje otrok, ki ne opravijo PBZ.....	40
8.9	Druge dejavnosti za spodbujanje družinskega branja	41
8.10	Izkušnje vzgojiteljev in mnenja staršev o PBZ.....	42
9	Zaključek	46
	Literatura	51
	Priloge	56

Kazalo Tabel

Tabela 1: Delovna doba vzgojiteljev.....	20
Tabela 2: Izobrazba staršev.....	20
Tabela 3: Kako pogosto starši berejo.....	22
Tabela 4: Pogovor po prebranem.....	23
Tabela 5: Mnenja staršev o primernosti PBZ.....	24
Tabela 6: Mnenja staršev o neprimernosti PBZ.....	25
Tabela 7: Motiviranost otrok za poslušanje branja.....	25
Tabela 8: Cilji PBZ.....	26
Tabela 9: Predstavitev projekta staršem – odgovori vzgojiteljev.....	27
Tabela 10: Odgovori staršev o predstavitvi PBZ.....	27
Tabela 11: Število knjig.....	28
Tabela 12: Izbira knjig.....	29
Tabela 13: Kje dobijo knjige za PBZ.....	30
Tabela 14: Priprava na PBZ – odgovori staršev.....	31
Tabela 15: Predstavitev vsebin.....	31
Tabela 16: Pogledi staršev.....	32
Tabela 17: Odziv vzgojitelja na otrokovo nezmožnost pripovedovanja.....	34
Tabela 18: Vpliv staršev na predstavitev vsebine.....	34
Tabela 19: Spodbude vzgojiteljev.....	35
Tabela 20: Beleženje dosežkov – odgovori vzgojiteljev.....	37
Tabela 21: Obveščanje o dosežkih – odgovori staršev.....	37
Tabela 22: Primerjava dosežkov – odgovori staršev.....	38
Tabela 23: Vpliv nagrade.....	39
Tabela 24: Vrste nagrad.....	40
Tabela 25: Dejavnosti poleg PBZ.....	41
Tabela 26: Izkušnje vzgojiteljev o PBZ.....	42
Tabela 27: Pozitivna in negativna mnenja vzgojiteljev o PBZ.....	42
Tabela 28: Mnenja staršev.....	44

1 Uvod

Za razvoj govora je najpomembnejše predšolsko obdobje. Otrok se uči jezika ob poslušanju glasnega branja, pripovedovanja literarnih besedil, izštevank, rim, ugank, z uprizarjanjem in ogledom dramatizacij, z opismenjevanje in ob različnih socialnih igratih. Da bi jezikovna spoznanja otroci lahko usvojili, morajo biti predstavljene na otrokom ustrezen način (Kurikulum za vrtec, 1999). Poleg govora je branje eno od temeljnih komunikacijskih spretnosti. Mnogo stvari v življenju (izobraževalna uspešnost, zaposlitvene možnosti itd.) je odvisnih ravno od stopnje razvitosti branja. Bralni uspeh posameznika je odvisen od predbralnih sposobnosti, ki jih otrok pridobi že v predšolskem obdobju (Lundahal, 2011).

Zaradi potreb po uspešnem širjenju in spoznavanju književne kulture med mladimi se je v začetku 60. let prejšnjega stoletja rodila Bralna značka. Ustanovitelj Stanko Kotnik je zamisel o povezavi med knjigo in značko dobil v neki reportaži češkega članka, vendar je po njegovih besedah to bila le prevzeta spodbuda, saj se je Bralna značka razvijala brez zgleda in vpliva od drugod in tako postala samostojno slovensko gibanje (Perko, 2000).

Bralna značka ima vnaprej določen cilj, potek dejavnosti in načine nagrajevanja. Cilj predstavlja število knjig, ki jih morajo starši prebrati in otrok v vrtcu obnoviti. Potek je točno določen, in sicer starši preberejo otroku knjigo, ta pa vsebino obnovi v vrtcu. Oblike nagrajevanja so različne, lahko poteka nagrajevanje po vsaki opravljeni knjigi, in sicer v obliki nalepk, stampiljk, ki pa so v večini primerov vidne vsem (tako otrokom kot tudi njihovim staršem). Nagrajevanje lahko poteka tudi na koncu, ko otroci po končani BZ dobijo knjige, si ogledajo predstave, prejmejo pohvale ... Vse to pa dokazuje, da je PBZ ciljno usmerjena aktivnost (Batistič Zorec, 2019).

Pri našem delu smo že doživeli, da nam je mama otroka dejala: »Danes še ne zna povedati, bomo še brali in bo knjigo povedal, ko bo znal.« Odločitev mame nas je presenetila in menimo, da je takih staršev še veliko in da so ravno vzgojitelji tisti, ki bi morali staršem v takem primeru razložiti, da PBZ ni BZ, ki se jo izvaja v šoli, in da se od otrok ne pričakuje, da znajo obnovo povedati dobesedno in celostno, saj otroci v predšolskem obdobju še niso sposobni povedati cele zgodbe, pač pa znajo obnoviti le kakšen del (Pečjak, 2010). Starši velikokrat berejo iste zgodbe otrokom in jih tako pripravljajo na BZ. S tem ni nič narobe, saj otroci radi poslušajo ene in iste zgodbe. Težava pa nastane, ko starši ugotovijo, da njihov otrok še ne zna povedati obnove, zato berejo in berejo isto zgodbo večkrat proti otrokovi volji (Batistič Zorec, 2019).

V magistrskem delu želimo ugotoviti, kakšne so izkušnje in mnenja vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev o PBZ. V času študija sem skupaj z Majo Rozman in Zalo Fister izvedla raziskavo v okviru seminarske naloge z naslovom Predšolska bralna značka. Pridobljene ugotovitve so me spodbudile, da sem nadaljevala z raziskovanjem PBZ. Ugotovile smo, da je težava v tem, da vzgojitelji staršem ne predstavijo pomena PBZ in da se v mnogih vrtcih

izvaja na načine, ki niso primerni (Fister, Rozan, Zupan, 2015). Pridobljene podatke bomo analizirali in ugotovili, ali je PBZ skladna z načeli Kurikula za vrtce (1999).

2 Vpliv branja in pogovor o prebranem na otrokov razvoj

Ni pomembno, koliko knjig smo prebrali v svojem življenju, pomembna je njihova kakovost: kakšne izkušnje nam je dala prebrana knjiga, kako se počutimo, na kakšen način gledamo na določene stvari po prebranem, kako bo to vplivalo na naše življenje. Zaradi življenjskega tempa, ki ga živimo, si ljudje premalokrat vzamejo čas za knjigo, mogoče je vzrok tudi v drugih medijih, ki so prišli v ospredje. A vseeno knjiga in branje predstavljata, sta predstavljala in bosta predstavljala pomemben del našega razvoja in življenja (Zaid, 2004). Če pogledamo mnogo let nazaj, je bilo branje najprijetnejša dosegljiva zabava, a hkrati večkrat tudi prepovedana. Takrat so se le redki ukvarjali s pomenom branja in bralne sposobnosti. Danes pa se s pomenom branja ukvarja zelo veliko ljudi, od učiteljev, psihologov, pedagogov do raznih inštitutov (Grosman, 2000).

Z branjem pri otroku spodbujamo poslušanje, učenje novih izrazov in čustveni odnos že od njegovega rojstva naprej (Kesič Dimic, 2000). Ravno predšolsko obdobje je odločilno za razvoj otrokovih bralnih sposobnosti in prinaša pozitivne posledice v poznejšem šolskem obdobju (Dolinšek-Bubnič, 1999). Glasno branje v družinskem okolju naj bi potekalo od rojstva pa vse do osmega leta starosti. Otrok do tretjega meseca strmi v slike in knjigo, pri tem pa odsotnost joka pomeni, da sprejema branje. Med tretjim in šestim mesecem se začne usmerjati k slikam in poslušanju, večkrat želijo prijati knjigo in jo dajo v usta. Med šestim in devetim mesecem se začnejo odzivati na bralčevo intonacijo tako, da z glasovi izrazijo zadovoljstvo. V tem obdobju začnejo obračati strani v knjigi. Pri enem letu otrok bolj zavzeto opazuje znane predmete in se vključuje v branje z glasovi. Pri petnajstih mesecih naj bi otrok, ki mu odrasle osebe veliko berejo, znal poimenovati osebe v knjigi, se pogovarjati o prebranem in pokazati prvo in zadnjo stran knjige (Grginič, 2006). S pomočjo knjig otrok spoznava besede, ki so bogatejše in malokrat uporabljene v vsakdanji komunikaciji (Bucik, 2003).

Knjige morajo biti raznolike – slikanice, revije, pesmice ... te pa morajo biti na dosegu otrok (Kesič Dimic, 2000). Ravno z dostopnostjo knjig otrokom omogočimo, da postanejo del vsakdanjika in po njih posegajo pogosteje (Dolinšek Bubnič, 1999). Če otrok nima možnosti, da bi posegal po knjigah, da bi doživel jezik skozi knjige, bo prikrajšan v prihodnjem življenju in se bo težko naučil brati (Kropp, 2000). Pomembna je tudi oseba, ki bere predšolskemu otroku in mu predstavlja bralni zgled. Nismo bralni zgled samo takrat, ko beremo otroku, pač pa tudi kadar beremo sami in nas otrok pri tem opazuje. Pri branju otroku je zelo pomembna ustrezna hitrost, glasnost izgovarjava in doživeto branje oziroma intonacija. Poskrbeti je treba tudi za varno, prijetno, igrivo, svobodno in predvsem spodbudno okolje (Licardo in Haramija, 2017). Odrasli se pogosto ne zavedajo, da je treba predvsem mlajšim otrokom isto slikanico/knjigo prebrati večkrat zaporedoma (Kesič Dimic, 2000). S ponovnim branjem in aktivnim sodelovanjem otrok nove besede ponovi in si jih

zapomni (Bucik, 2003). Predvsem predšolski otroci sami izražajo željo po ponovnem poslušanju iste pravljice, zgodbe, pesmice, rime ... Med poslušanjem ponavljajoče se vsebine poleg učenja novih besed otrok uri spretnost umerjanja pozornosti, doživlja prijetna čustva in občutek varnosti (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003).

N. Bucik (2003a) poudarja, da je branje odraslih učinkovito šele takrat, ko je otrok aktivno udeležen. To pa pomeni, da med bralcem in otrokom potekata sodelovanje in dobra komunikacija. Da otroka aktivno vključimo v branje, uporabimo interaktivno tehniko, ki jo je razvil Whitehurst s sodelavci že leta 1988 (v Bucik, 2003a). Večina strokovnjakov jo poimenuje »dialoško branje«, ki zajema aktivno vlogo otoka in hkrati bogati otrokov razvoj jezika. Z interaktivno tehniko širimo in preoblikujemo otrokov govor, saj mu zastavljamo vprašanja odprtega tipa in ga tako spodbujamo k pogostejšemu izražanju.

Kropp (2000) navaja pet stopenj učenja branja. Prva stopnja, ki jo poimenuje pojem branja, naj bi se začela že pred otrokovim prvim letom in trajala toliko časa, dokler otrok ne začne sam brati. Ob pripovedovanju in branju otrok začne spoznavati in razumeti pojem knjiga. Otrok spoznava, da imajo besede pomen oziroma razlago, ko odrasla oseba napisano besedo prikaže ali razloži z dejanjem. Pomembno je tudi, da se o prebranem besedilu bralec pogovori z otrokom. Takrat lahko otroku razloži pomen neznanih in novih besed ter besednih zvez, opiše in razloži ravnanje in lastnosti književnih oseb, se z otrokom pogovori o njegovem počutju in razpoloženju po prebrani vsebini (Kranjc in Saksida, 2001).

Knaflič (2003) poudarja, da je potrebna naša pozornost, ali otrok razume prebrano ne le na koncu temveč že med samim branjem. To lahko preverimo z vprašanji kdo, kaj, zakaj in kako. Na ta način otroka spodbudimo k bolj intenzivnemu razmišljanju in razumevanju vsebine.

2.1 Razvoj pismenosti in družinsko branje

Pismenost različni avtorji različno definirajo, vsem pa je skupno to, da je pismenost zmožnost uspešnega komuniciranja posameznika v družbi. Je kompleksen pojav, ki je v ožjem smislu definiran kot sposobnost branja in pisanja, ki pa se je v drugi polovici prejšnjega stoletja razširila na sposobnost ustnega in pisnega sporočanja v različnih sporazumevalnih okoliščinah (Cotič, Medved Udovič in Starc, 2011). Pismenost je kulturno definirana sestavina, predstavlja komunikacijo in znanje in ni le kognitiven dosežek otroka. Člani kulture postanemo takrat, ko smo pismeni (Grginič, 2006).

O začetnem opismenjevanju pa so se v 70. letih prejšnjega stoletja razvile teorije porajajoče se pismenosti (Grginič, 2005). Ta se pojavi v okolju s tiskano in pisano besedo in je neodvisna od formalnega učenja (Grginič, 2006). Porajajoča se pismenost se kaže v govorni kompetentnosti otroka, finomotoričnih spretnostih in v zgodnjih socialnih interakcijah med odraslo osebo in otrokom. Ključnega pomena pri razvoju porajajoče kot tudi kasnejše akademske pismenosti je govor otroka. Ne le govor pač pa tudi branje, poslušanje in pisanje

se morajo medsebojno prepletati v vsakdanjem kontekstu, ko govorimo o razvoju zgodnje pismenosti (Marjanovič Umek, 2011).

Na kasnejšo učno uspešnost otrok v šoli pomembno vpliva razvoj otrokove zgodnje pismenosti. Vlogo pisnega jezika otroci v vrtcu spoznajo že v prvem starostnem obdobju, s knjigami in drugimi oblikami tiska se najprej le igrajo. Skozi simbolno igro posnemajo odrasle, kako berejo, v svoji bližnji okolici prepoznajo pogoste napise, jih opazujejo, poslušajo in se o njih pogovarjajo z odraslimi osebami. Razvoj koncepta tiska torej poteka v tesni interakciji med otrokom in odraslo osebo. V drugem starostnem obdobju pa otrok spoznava, da je mogoče izgovorjene besede zapisati in jih ponovno prebrati. Postopoma se zaveda, da posameznim glasovom pripada določena črka, ki jih podrobneje spoznava v šoli. Že v predšolskem obdobju je otrok sposoben ločevanja slik od tiska (Grginič, 2008).

Kakšne bodo otrokove bralne zmožnosti in kakšen bralec bo postal, je odvisno od otrokovih sposobnosti in spretnosti, delovanja družinskih članov ter od vpliva celotnega družinskega okolja. Otroku se ob poslušanju branega zbuja občutek ugodja, obogati se komunikacija in v njem se prebudita nežnost in ljubezen (Knaflič, 2009). Vse to potrjujejo različne raziskave, ki nakazujejo, da so skupno branje in govorne kompetence medsebojno pozitivno povezane. Pomemben napovednik porajajoče se pismenosti je tudi časovno obdobje oz. otrokova starost, ko so mu odrasli začeli brati (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012).

M. Marlot (2017) navaja, da je družinsko branje še vedno edinstveno, prvotno, intimno in neposredno srečanje s knjigo v družinskem krogu, katerega ni smiselno nadzorovati. Tu pa ne moremo mimo zelo pomembne povezanosti in sodelovanja med družino in vrtcem. Vse dejavnosti s področja jezika se medsebojno prepletajo z vsemi ostalimi kurikularnimi področji. Med dejavnosti pa ne sodi le branje knjig pač pa tudi skupno gledanje slikanic, poslušanje pesmic, spremljanje TV-oglasov, navidezno/poskusno branje in pisanje, črkovanje, iskanje rim itd. Vse to vodi do začetne pismenosti. Zato lahko rečemo, da večji del pismenosti poteka neopazno, ob dnevnih dogodkih in predvsem spontano oz. nezavedno.

Družina spodbuja razvoj otrokove pismenosti v vsakodnevnih dejavnostih. M. Grginič (2006) navaja tri načine: medsebojno sodelovanje, fizično okolje in čustvena oz. motivacijska klima. Medosebno sodelovanje se pojavi med družinskimi člani (sorojenci, starši ...), kjer otrok dobiva izkušnje s pisanjem in z branjem, npr. v obliki voščilnic, seznama za nakupe ipd. Fizično okolje pripomore k otrokovemu razvoju takrat, ko je to okolje bogato s pripomočki za sporazumevanje, v obliki raznih materialov: knjig, revij, magnetnih črk, didaktičnih iger. Pomembno je, da ima otrok možnost spoznati tisk, obiskati knjižnice, imeti knjige doma. Poleg tega pa tudi zvočni zapisi v kombinaciji s tiskom pripomorejo k boljšemu oz. hitrejšemu opismenjevanju. Čustvena in motivacijska klima temeljili na odnosu med družinskimi člani in pismenostjo. Sem prištevamo tako pozitivne kot negativne izkušnje staršev s pismenostjo ter željami in pričakovanji glede pismenosti njihovih otrok (Grginič, 2006).

Pomembni dejavniki družinske pismenosti so torej dejavnosti s knjigo in skupno branje otrok in staršev. Z več raziskavami so potrdili, da so se otroci, ki so jim starši med prvim in tretjim letom redno brali, prej naučili brati in imajo bogatejši oziroma obsežnejši besednjak, kar pa jim omogoča, da oblikujejo bolj zapletene izraze kot tisti otroci, katerim starši niso brali redno (Marjanovič Umek, 2011).

Ne le dostopnost knjig, branje in pripovedovanje, zelo pomemben je tudi pogovor o prebranem besedilu, saj z njim pospešimo otrokov besednjak, spomin in razumevanje zgodbe, pripovedovanje ter koncept tiska (Bucik, 2003). Pomembno je, da odrasli ne prenehajo z družinskim branjem, ko otrok že samostojno bere. Takrat se lahko vloge bralca izmenjujejo (starš-otrok-starš) ali pa starši postanejo poslušalci. Priporočljivo je, da starši otrokom berejo vsaj do osmega leta, potem pa še vedno kažejo zanimanje za knjige, ki jih bere njihov otrok in se o njih pogovarjajo (Grginič, 2006).

2.2 Vloga vrtca pri spodbujanju družinskega branja in pismenosti

Vrtec skupaj s spodbudnim družinskim okoljem vpliva na govorno kompetentnost in zgodnjo ter poznejšo pismenost otroka (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Pomembno je, da vrtec dopolnjuje in pomaga staršem s kakovostnimi in strokovno utemeljenimi spodbudami. Te spodbude so pomembne na vseh ravneh: govorni, knjižni, predopismenjevalni in pri knjižni vzgoji (Čas, Kovač in Justin, 2005). Književna vzgoja v vrtcu poteka v povezanosti in sodelovanju med vrtcem in družino (Grginič, 2005).

Pedagoški delavci ozaveščajo starše o pomembnosti družinske pismenosti in branja. V kolikšni meri bo ozaveščanje pozitivno vplivalo na starše, je odvisno od načrtovanja dela in sistematičnosti pedagoških delavcev. S projekti, kot so bralni nahrbtnik, predšolska bralna značka, bralne urice, potujoče bralne torbe in jezikovne delavnice, skušajo vzgojitelji motivirati tako starše kot tudi otroke k izvajanju družinskega branja in jezikovnih dejavnosti kot nekaj povsem vsakdanjega, enostavnega, a hkrati zelo pomembnega za otrokov razvoj. Ne glede na uspešnost ozaveščanja oz. spodbujanja staršev k izvajanju družinskega branja je pomembno, da pedagoški delavci pripravijo kakovostne in načrtovane jezikovne dejavnosti. Le na ta način bodo lahko ponudili otrokom spodbudno učno okolje in nadoknadili morebitne primanjkljaje. Zato je zelo pomembno, da v vrtcu nikoli ne zmanjka časa za branje različnih literarnih del, pripovedovanje, dramatizacijo, igro vlog, opisovanje, razlago, pogovor in pripovedovanje. Tako bo predšolski otrok lahko razvil jezikovno zmožnost razumevanja in tvorjenja besedil v različnih govornih položajih (Rihtar, 2017). Vzgojiteljica spodbuja otroka k pripovedovanju in izražanju tako, da mu bere, pripoveduje, predvaja avdio- in videoposnetke raznovrstnih literarnih besedil, ki so primerna njegovi starosti. Vrtec mora otroku nuditi možnost spoznanja, da izgovorjene besede lahko zapišemo in znova preberemo (Kranjc in Saksida, 2001).

V vrtcu poleg prostočasnega branja, temu bi lahko rekli tudi nenačrtovano branje, potekajo tudi bralni dogodki. Bralni dogodki od pedagoških delavcev zahtevajo pripravo na branje, saj potekajo po točno določen zaporedju. Začne se z uvodno motivacijo, sledi interpretativno branje besedila, pogovor o prebranem (z vprašanji preverimo razumevanje in vrednotenje besedila) in na koncu sledijo še nove naloge (Saksida, 2017).

Pomemben je tudi jezik, ki ga uporablja vzgojiteljica. Nekateri otroci imajo omejen jezikovni kod, ti otroci ne bodo razumeli vzgojiteljice, ki uporablja razširjen jezikovni kod. Zaradi nerazumevanja ne bo vzpostavljeno sporazumevanje in posledično tak otrok ne more narediti posplošitev principov in miselnih operacij, kar pa onemogoči otrokovo refleksijo in razmišljanje. Taki otroci se posredovane vsebine velikokrat naučijo na pamet (Marjanovič Umek, 2011).

Grginič (2008) navaja pet osnovnih principov porajajoče se pismenosti, ki jih najdemo tudi v Kurikulumu za vrtce (1999) in bi jih morali pri svojem delu s predšolskimi otroci upoštevati vzgojitelji. Najprej je pomembno, da otrok živi v okolju, kjer so vidne pisne aktivnosti, kar pomeni, da sta branje in pisanje centralna in funkcionalna dela aktivnosti. Če ima otrok vsakodnevne izkušnje s pismenostjo v igralnici, se v njem oblikuje želja po branju in pisanju, kar kasneje vodi v učenje branja in pisanja. Drugi princip temelji na aktivni vlogi otroka v vsakodnevnih dejavnostih. Otrok s pomočjo vzgojiteljice gradi svoje znanje in učne strategije v okoliščinah, ki so zanj spodbudne in v katerih je aktivno vključen z drugimi otroki. Vloga staršev in vzgojiteljev je posredovanje, spodbujanje in delovanje na način, ki otroku najbolj ustreza. Pri tretjem principu je pomembno, da imajo otroci možnost sodelovati s tistimi odraslimi, ki podpirajo in spodbujajo njihov razvoj. Četrty princip nas opozarja, da ne obstaja le ena razvojna pot porajajočega se pisanja in branja. Zato mora vzgojitelj s prilagajanjem izvedbenega kurikula omogočiti napredek vsem otrokom – tako tistim, ki pogosteje spoznavajo pisni jezik s prepoznavanjem znanih besed v knjigah, ki jih velikokrat slišijo, kot tistim, ki odkrivajo zakonitosti jezika s pisanjem znanih besed ob črkovanju. Vsak vzgojitelj pa bi se moral zavedati petega principa, ki poudarja, da se otrok uči pismenosti v vseh štirih jezikovnih dejavnostih: poslušanju, govorjenju, branju in pisanju. Dejavnosti naj bi potekale povezano in velikokrat med seboj prepletene.

Če povzamemo zgoraj opisano, otrok razvija bralno zmožnost s spoznavanjem koncepta tiska in knjige. Otrok ob poslušanju branja knjig zelo hitro spozna, da je besedilo oz. tisk nosilec sporočila. Ob stiku s knjigo prav tako hitro usvoji razliko med sliko in pisnim delom. Med opazovanjem odraslih spozna proces branja, kar pomeni, da začnemo brati na vrhu strani, od leve proti desni in od zgoraj navzdol (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012).

2.3 Kurikulum za vrtce in njegova vloga v razvoju pismenosti

Vzgojitelji pri svojem delu upoštevajo cilje in načela, ki so navedena v Kurikulumu za vrtce (1999). Na področju jezika zasledimo več ciljev, ki naj bi jih vzgojitelji pri svojem delu upoštevali in realizirali. Vzgojitelj naj spodbuja komunikacijo, rabi govor v različnih govornih položajih, spodbuja otrokovo samostojno pripovedovanje, spodbuja govorni razvoj na vseh jezikovnih ravneh ... Posebej je izpostavljeno razvijanje predbralnih in predpisalnih sposobnosti z različnimi dejavnostmi (spoznavanje koncepta tiska, spodbujanje vseh štirih sporazumevalnih zmožnosti – govorjenje, poslušanje, branje in pisanje, pogovor o izkušnjah, o ljudeh, izdelava knjige, stripa ...) (Marjanovič Umek, 2005).

Kurikulum za vrtce (1999) nakazuje usmeritve za ustrezno delo pedagoških delavcev in je odprt dokument. V njem so splošno zapisani cilji, ki so zelo široki in potrebujejo nadaljnjo razgraditev. Prav tako primeri dejavnosti le nakazujejo možnosti in prepuščajo vzgojiteljem, kakšne vsebine in na kakšen način bodo izbrali. Tu pa se pojavijo razlike med pedagoškimi delavci, ki imajo različne interese, izkušnje in predvsem različne stopnje znanja. Zato je prav od vzgojitev odvisno, ali bodo omogočili in nudili otrokom, ki prihajajo iz različnih okolij in z različnimi predznanji in interesi, dovolj spodbud za njihov jezikovni razvoj (Čas, Kovač in Justin, 2005).

2.4 Knjiga v igralnici in druge spodbude v vrtcu za razvoj pismenosti

Vrtec naj bi otrokom zagotavljal stimulatívno okolje, v katerem se otrok sreča s konceptom tiska, s pisnimi vsakodnevnimi aktivnostmi, ima možnost soustvarjanja koticikov, o tem se dogovarja z vzgojiteljico in vrstniki, ter jih pomaga načrtovati oz. postaviti. Koticiki in sredstva so mu vedno na voljo. Ves čas imajo na razpolago igrače in ravno tako bi morali imeti na razpolago kakovostne slikanice. Branje in pripovedovanje sta temelja za vse ostale aktivnosti oz. dejavnosti, saj vsebujeta osnovno komunikacijo in bi morala predstavljati vsakodnevno aktivnost tako doma kot tudi v vrtcu (Dolinšek-Bubnič, 1999). Pravljično-knjižni koticik naj bi imel prostor v vsaki igralnici. V njem naj bi bile knjige, ilustracije, izdelki povezani s knjigami, igrače v obliki knjižnih junakov, pravljíčni stol ... Pomembno je, da je tak koticik prijeten, pravljíčen, da se otrok v njem dobro počuti in posledíčno rad zahaja vanj (Glinšek, 2002). Pomembno je, da pedagoški delavci skupaj z otroki opremijo in dopolnijo bralne koticike v igralnici z raznovrstno literaturo, jezikovnimi in didaktíčnimi igračami, različnim papirjem in pisali ... Poleg opremljanja koticikov aktivno sodelujejo tudi pri načrtovanju nadaljnjih skupnih dejavnosti (Rihtar, 2017). Poleg knjižnega koticika je priporočljivo, da ima otrok tudi prostor, kamor se lahko z izbrano knjigo umakne in jo v miru lista. Otroci lahko tudi sami izdelajo knjige in jih priložijo v knjižni koticik (Štupar, 2000).

Otroci pomen tiska spoznajo skozi listanje in opazovanje knjig, revij in napisov. Razvoj pismenosti poteka tudi med reševanjem ugank, igranjem bibarij in prstnih iger ter poslušanjem in iskanjem rim. Zelo pomembno je, da ima otrok na razpolago kakovostno otroško literaturo. Knjige so kakovostne takrat, ko so primerne njihovi starosti in imajo

primerno dolžino besedila. V otroku morajo spodbuditi interes in hkrati prenašati sporočilo. Pomembne pa so tudi kakovostne ilustracije v njih (Klanšček, 2014).

3 Predšolska bralna značka

Bralna značka (v nadaljevanju BZ) predstavlja gibanje za razvoj knjižne kulture. Obsega celotno slovensko, zamejsko in tudi del zdomskega območja. V projekt se lahko vključijo predšolski, šolski in srednješolski otroci (Perko, 2000). BZ sta leta 1961 zasnovala pisatelj Leopold Suhadolčan in profesor slovenskega jezika Stanko Kotnik, poimenovala sta jo Prežihova značka. Zelo hitro je iz šolskih okvirov prerasla v gibanje za razvoj književne, knjižne in bralne kulture na slovenskem (Haramija, Jamnik in Perko, 2017). Projekt BZ ima tudi določen časovni okvir, in sicer se začne izvajati okrog 17. septembra in naj bi se končal na Slovenski dan knjige (2. aprila), seveda pa ni nujno, da se konča točno na ta dan (Jamnik, 2015). BZ spodbuja prostovoljno branje in hkrati predstavlja dopolnilo k slovenskemu jeziku. Najbolj množično se izvaja v osnovnih šolah, saj jo izvaja kar 70 % osnovnošolcev (Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, 2019).

Spodbujanje družinskega branja in povečan obisk knjižnic pa je pripeljalo do tega, da se je leta 1998 BZ razširila tudi v vrtece. Ravno s predšolsko bralno značko (v nadaljevanju PBZ) se je povečala možnost, da otrok pride v stik s knjigo že v predbralnem obdobju. Poimenovanje te se razlikuje od vrteca do vrteca, poimenujejo jo: Malčki bralčki, Bralni črviček, Čenčin bralček, Bralni stolček ...). V njej medsebojno sodelujejo vrtci, knjižnice in starši (Jamnik, 1998).

Starši velikokrat namesto branja ponudijo svojim otrokom vsebino na TV-ekranih ali radiu. Ravno to je bil povod, da se bralna značka začne izvajati že v predšolskem obdobju (Isakovič, 1998). Poleg motivacije pa PBZ nudi staršem pomoč pri izbiri slikanice ali knjige za določeno starostno obdobje nasvete, kako naj otrokom pripovedujejo, berejo, kako naj se o prebranem pogovarjajo ... Ravno starši imajo največji vpliv na otrokovo bralno vzgojo (Glinšek, 2000). Namen PBZ pa ni le spodbujanje družinskega branja ampak tudi obogatitev književne vzgoje v vrtcih (Glinšek, 2002).

M. Glinšek (1998) meni, da je vrtec ustrezna organizacija za izvajanje PBZ, saj otroci v vrtcu preživijo veliko časa in ker se med njimi in vzgojiteljico vzpostavi osebni odnos, ki je zelo pomemben pri izvajanju PBZ. Vzgojiteljica lahko v okviru vodenih dejavnosti vključi PBZ in tako spodbudi zanimanje za knjigo ter hkrati preverja izvajanje te. Izpostavlja tudi, da ima vzgojiteljica na roditeljskih sestankih in govorilnih urah možnost, da neposredno motivira starše za izvajanje PBZ.

3.1 Namen in potek izvajanja predšolske bralne značke

Namen PBZ je spodbuditi starše, da bi brali svojim otrokom (Jamnik, 1998). Otroci naj bi spoznali knjigo ne le v vsebinski podobi pač pa tudi v njeni vizualni in estetski. Podobo knjig naj bi približali otrokom tako, da se jim bodo zdele zanimive in prijetne (Glinšek, 1998).

Potek izvedbe PBZ M. Glinšek (1998) razdeli v štiri sklope. Najprej starši svojemu otroku preberejo določeno število knjig. Starši lahko knjige dobijo v vrtčevski knjižnici, v najbližji mestni knjižnici ali pa doma. Poudariti je treba, da otrokom lahko berejo tudi stari starši, starejši bratje, sestre, tete ... Pomembno je, da je to odrasla oseba, ki otroku predstavlja bralni zgled. Pomembno je tudi, da si prebrano knjigo skupaj z otrokom pogledajo, ogledajo si slike, se pogovorijo o prebranem. Običajno bralci otrokom isto knjigo preberejo večkrat. V drugem sklopu otrok prebrano vsebino predstavi v vrtcu. Predstavitev vsebine lahko poteka na različne načine. Tisti otroci, ki nimajo težav z nastopanjem in so bolj komunikativni, pripovedujejo zgodbo pred celo skupino. V pomoč pri pripovedovanju jim je lahko knjiga z ilustracijami, risbice, ki jih je sam narisal, ali pa lutka. Naloga vzgojiteljice je, da otroku pomaga, če ne zmore pripovedovati ali zgodbe ne more dokončati. Pomembno je, da mu pomaga in posega v njegovo pripovedovanje samo takrat, ko otrok tega resnično ne zmore. Četudi pripoveduje po svoje, nelogično, naj se ne vmešava, saj bi njeno poseganje v njegovo pripovedovanje otrok razumel kot kritiko, ne bo se počutil dobro. Tisti otroci, ki nočejo javno nastopati pred vrstniki, to lahko storijo le pred vzgojiteljico. Otroci lahko slišano zgodbo oz. knjigo pripovedujejo skozi risbo ali sliko. Če pa je ista zgodba večini otrok v skupini všeč, lahko pripravijo tudi predstavo. V tretji sklop sodijo zabeležke o uspešnosti otrok, ki jih vodi vzgojiteljica. Ti naj bi bili izobešeni na vidnem mestu in naj bi predstavljali dodatno motivacijo. Na ta način sprožimo tekmovanje med otroki in starši, kdo bo prebral čim več knjig oziroma kdo bo najprej opravil bralno značko. Če vzgojiteljica vodi evidenco v svojih zabeležkah, pa to ne predstavlja zunanje motivacije za otroke. V četrtem sklopu pa je pomembno, da vzgojiteljica pravočasno ugotovi, da je otrokova želja in izvajanje PBZ upadlo, ugotovi vzrok in ustrezno ukrepa. Pomemben je tudi zaključek PBZ, ki ga vrtci oz. skupine izvajajo različno, na njem lahko predstavijo izdelke, ki so nastajali v času izvajanja, uprizorijo predstavo, pripravijo praznovanje s knjigo. Na koncu otroci prejmejo neko simbolično nagrado (Glinšek, 2000).

Včasih so otroci za opravljeno bralno značko prejeli značke, danes pa večinoma prejmejo priznanja, priponke, kazalnike, majice, so deležni izleta, srečanja z avtorji, ogleda filmskih ali gledaliških predstav ... Najboljši bralci naj bi bili tisti otroci, ki so celo osnovno šolo opravljal BZ in zato so nagrajeni s knjigami. V večini vrtcev, šolah in knjižnicah organizirajo slovesen zaključek BZ. To naj bi bil praznik bralcev, mentorjev oziroma vseh sodelujočih (Jamnik, 2015). Na zaključek sodijo tudi starši, vzgojiteljica poda analizo izvajanja in jih spodbudi, da otrokom berejo še naprej. Starši pa prav tako podajo oceno in izrazijo želje, pripombe, predloge za nadaljnje izvajanje PBZ (prav tam).

3.2 Vloga vzgojitelja pri izvajanju predšolske bralne značke

Da bo PBZ dosegla svoj namen oz. cilj, je pomembno, da se vzgojitelj sam odloči, da bo v tem projektu sodeloval in spodbujal bralno gibanje. To za vzgojitelja predstavlja dodatno delo, veliko dodatnega časa in izobraževanj. Za uspeh je torej ključnega pomena vzgojiteljeva osebna želja po izvajanju, zanimanje in znanje o projektu (Glinšek, 2002).

M. Glinšek (1998) svetuje, da vzgojiteljica pripravi priporočene sezname knjig, pri čemer so ji v pomoč knjižničarji iz mestnih knjižnic. Pri sestavi seznama lahko sodeluje tudi več vzgojiteljic. Skupaj s ponudbo za sodelovanje v PBZ pa priporočljiv seznam posreduje Društvo bralne značke. Ni dovolj le seznam, pomembno je, da vzgojiteljica seznama ne preda le pisno, ampak da tudi ustno obvesti starše o tem. Seznanj jih s pogoji in potekom opravljanja PBZ. Seveda pa mora vzgojiteljica poleg seznam knjig dopuščati tudi literaturo, ki si jo izbereta starš in otrok. S tem pa vloga vzgojiteljice še ni zaključena, saj se velikokrat zgodi, da začetna dobra motivacija tako pri otrocih kot tudi pri starših pade. Zato je pomembno, da to vzgojiteljica pravočasno ugotovi in pravilno ukrepa. Motivacijo lahko dvigne s skupnim poslušanjem pravljice, s pogovorom, s spremenjenim načinom »preverjanja« prebranega ali pa s konkretno spodbudo (risbica, štampljka, pobarvanka ...). Lahko pa pripravi poseben roditeljski sestanek s starši na temo branja.

Na koncu PBZ sledi nagrajevanje za opravljeno bralno značko, pri tem so vzgojitelji povsem avtonomni. Tu pa se pojavi težava, kako ravnati z otroki, ki tako iz objektivnih kot tudi subjektivnih razlogov projekta ne dokončajo. Z nagrajevanjem takih otrok vzgojitelj razvrednoti pomen nagrade in to opazijo tudi otroci, ki so za svoje sodelovanje/trud osvojili nagrado in se jim to ne zdi pravično. Vzgojitelji se premalo zavedajo oziroma so premalo informirani o negativnih učinkih izvajanja in posledicah tekmovalnosti pri PBZ. Po mnenju M. Batistič Zorec in N. Turnšek (2001a) morajo vzgojiteljice vzeti zares svojo avtonomijo in preprečiti nagrajevanje in tekmovanje za PBZ.

4 Kritika predšolske bralne značke

V svoji teoriji razvojni psiholog Vigotski opredeljuje otrokovo učenje do tretjega leta kot spontano. To pomeni, da se otrok uči pretežno po svojem programu in ne po programu vzgojiteljice. Treba se je zavedati, da so otroci radovedni in da se z veseljem učijo ter raziskujejo. Po tretjem letu pa se pojavi prehod med spontanim in reaktivnim oz. šolskim (po programu učitelja) učenjem. To pomeni, da se otrok še vedno uči po lastnem programu, do neke mere pa sprejema program vzgojiteljice. Tu se pojavijo razlike med vzgojiteljicami, njihovimi kompetencami, avtonomijo, znanjem, interesi, saj je od tega odvisno, kakšen program bodo sestavile in v kolikšni meri ga bodo potem otroci sprejeli. Bolj ko se program vzgojiteljice približa otrokom, v večji meri ga sprejmejo, to pa za vzgojiteljice vsekakor ni lahka naloga (Batistič Zorec, 2003).

Tudi pri PBZ so vzgojitelji avtonomni, želijo upoštevati navedena načela, in predvsem tisti, ki so seznanjeni z negativnimi učinki izvajanja tega projekta, poskušajo omiliti negativne učinke. Zanimivo je, da kljub temu da poznajo negativne učinke, nekateri ne prenehajo z izvajanjem, lahko bi rekli, da niso oz. si ne upajo biti avtonomni zaradi pozitivnih lastnosti PBZ, ki jih zagovarjajo priznani strokovnjaki (Batistič Zorec in Turnšek, 2001b).

4.1 Motivacija otrok pri izvedbi predšolske bralne značke

Predšolska vzgoja temelji na notranji motivaciji, pridobivanju socialnih izkušenj in reševanju konkretnih problemov (Kurikulum za vrtec, 1999).

Motivacija je večdimenzionalen konstrukt, ki ga delimo na notranjo in zunanjo motivacijo (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Pri notranji motivaciji je najpomembnejši dejavnik interes za branje, ki se pokaže s tem, ko otrok zaradi lastne želje in užitka posega po knjigi in se iz prebranega nekaj nauči, hkrati pa mu prebrana vsebina lahko predstavlja samopotrditve. Pomembno je, da tako starši kot tudi vzgojitelji v vrtcu otrokom s pozitivnimi izkušnjami s knjigo, kot so skupno branje, obisk knjižnice, obisk pravljicarke, samostojno listanje po knjigah ... spodbujamo notranjo motivacijo.

Pri zunanji motivaciji pa otroka k branju spodbuja nagrada ali pohvala, torej zunanji dejavnik (Bucik 2009). Ta zunanji dejavnik je neki zunanji dražljaj, ki se najpogosteje pojavlja v obliki nagrade, pohvale, želje biti najboljši v tekmovanju, biti prvi, najboljši ... (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak 2012). Zunanja motivacija v obliki nagrajevanja ali konkurenčnosti zavira notranjo motivacijo, zato sta si ti dve obliki motivacije v nasprotju. Že leta 1971 (Buxton, b.d.) je Deci izvedel raziskavo na področju motivacije in ugotovil, da fizične nagrade zmanjšujejo notranjo motivacijo, medtem ko verbalne pohvale prispevajo k notranji motivaciji. Deset let kasneje pa je opravil še eno raziskavo, v kateri je ugotovil, da poleg nagrade tudi tekmovalnost in konkurenčnost zmanjšujeta notranjo motivacijo.

Predšolska bralna značka temelji na zunanji motivaciji in vsebuje vse zgoraj naštetе dejavnike, ki zmanjšujejo notranjo motivacijo. Otroci in starši tekmujejo, koliko knjig, oziroma nalepk, štampiljk bo osvojil otrok in ali bo na koncu za prebrane knjige dobil nagrado. Torej je količina in hitrost prebranih knjig pomembnejša od kakovosti. Pri tem pa je treba poudariti, da se dogaja tudi, da starši otroke doma silijo k večkratnemu obnavljanju zgodb, četudi to vzgojitelji ne zahtevajo. Če povzamemo na kratko: konkurenčnost in tekmovanje nista primerni spodbudi pri branju in hkrati ne vodita v kakovostno življenje in ustrezne oblike razvoja otrok (Batistič Zorec in Turnšek, 2001a). Da bi spodbudili dlje trajajoči interes za branje, mora biti v ospredju notranja motivacija, ki pa je tudi bolj učinkovita in pomembna kot zunanja motivacija (Bucik, 2009).

4.2 Neskladnost PBZ z nekaterimi načeli kurikulumuma za vrtce

Kurikulum za vrtce je nacionalni dokument, ki je bil sprejet leta 1999, in služi kot strokovna podlaga za kakovostno delo v slovenskih vrtcih. Strokovni delavci pri načrtovanju svojega dela in prav tako pri izvajanju upoštevajo cilje in načela, ki so zapisana v kurikulumu. Bralna značka pa je po našem mnenju v neskladju s številnimi načeli Kurikula za vrtce (1999).

M. Batistič Zorec in N. Turnšek (2001b) menita, da ni nič narobe z nameni in vsebinskimi cilji PBZ, vendar pa opozarjata, da poleg spodbujanja tekmovalnosti ni v skladu z nekaterimi načeli demokratične predšolske vzgoje, zapisanimi v Kurikulumu za vrtce (1991).

4.2.1 Načelo odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti vrtca in strokovnih delavcev v vrtcu

Načelo temelji na avtonomnosti strokovnih delavcev in vrtca. Pomembno je, da strokovni delavci v svoje delo vnašajo dejavnosti in vsebine po svoji lastni presoji, vendar morajo biti te usklajene s kurikularnim dokumentom. Hkrati pa mora biti njihova strukturiranost kakovostna do te mere, da omogoča profesionalno delo (Kurikulum za vrtce 1999). Pri PBZ se pojavijo nasprotja z navedenim načelom. Problem je v avtonomnosti vzgojiteljev, saj mnogi izvajajo bralno značko zaradi zahtev vodstva. V raziskavi, ki smo jo izvedli decembra 2015, je kar 23 % anketiranih vzgojiteljev v Sloveniji odgovorilo, da PBZ izvajajo zaradi zahtev vodstva (Fister, Rozman, Zupan, 2015). Tudi M. Batistič Zorec in Turnšek (2001a) vidita težavo v avtonomnosti vzgojiteljev. Menita, da je precej vzgojiteljev seznanjenih z negativnimi učinki PBZ in da poskušajo pri svojem delu upoštevati naštetá načela in omiliti negativne učinke PBZ. Vendar se sprašujeta, zakaj vzgojitelji, ki to vedo in se z navedenim strinjajo, ne vzamejo avtonomije v svoje roke in prenehajo izvajati PBZ kot tekmovanje in nagrajevanje.

4.2.2 Načelo enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelo multikulturalizma

Načelo naj bi omogočalo enake pogoje za optimalen razvoj vsakega otroka, pri čemer naj bi se upoštevalo starost, individualne razlike v učenju in razvoju (Kurikulum za vrtce, 1999). Tudi pri tem načelu PBZ ne more zagotoviti vsem otrokom enakih pogojev. Otroci, vključeni v vrtec, prihajajo iz različnih socialnih in kulturnih okolij, pri čemer ima zainteresiranost staršev velik pomen in vpliv na opravljanje PBZ. Zavedati se je treba tudi tega, da je v vrtec vključenih vse več otrok s posebnimi potrebami. Da lahko prilagodimo branje in pripovedovanje otrokom s posebnimi potrebami, je potrebno sodelovanje vseh, tako staršev, vzgojiteljev kot tudi ustreznih strokovnjakov. Strokovnjaki tako staršem kot vzgojiteljem povedo, kakšno težavo ima otrok, in jim predstavijo prilagoditve, ki jih otrok potrebuje (Matko Lukan, 2009).

Menimo pa, da je to v teoriji dobro predstavljeno, vendar se ne izvaja na tak način.

4.2.3 Načelo omogočanja izbire in drugačnosti

PBZ odstopa tudi od tega načela, saj so v večini primerov starši tisti, ki se odločijo, ali bo otrok sodeloval pri PBZ ali ne. In to ni otrokova želja oziroma interes, pač pa interes staršev. Večina staršev si ne želi, da bi bili njihovi otroci drugačni od ostalih in da ne bi opravili PBZ, zato si je težko zamišljati, da bi odklonili sodelovanje, kljub temu imajo kritične pomisleke (Batistič Zorec, 2019). Pri načelu omogočanja izbire in drugačnosti je pomembno, da gre za izbiro med alternativnimi vsebinami in dejavnostmi, ne za izbiro med sodelovanjem in nesodelovanjem. Vrtci v primeru PBZ ne omogočajo alternativne izbire (Kurikulum za vrtce, 1999).

4.3 Spodbujanje tekmovalnosti in podeljevanje nagrad

Branje in tekmovanje sta dva nasprotna pojma. Pri prvem je v ospredju zbranost, pri drugem pa naglica (Maurer, 1985). Že od samega začetka BZ se pojavljajo dvomi, ali je tekmovanje pri BZ sprejemljivo ali ne. Tudi ustanovitelj Stanko Kotnik ni bil povsem prepričan, ali je tekmovanje primerno, čeprav se je bolj nagibal k temu, da je to zgolj le njegov sum. Po njegovem mnenju so pridobljeni rezultati v več raziskavah ovrgli sum in potrdili, da je prejemanje nagrade le priznanje mladim, da so spoznali in obdelali dobra leposlovna dela. Zato se mu to ne zdi nič spornega in ne vidi razlike med nagrajevanjem športnih in bralnih dosežkov (Perko, 2000).

M. Batistič Zorec in N. Turnšek (2001b) menita, da bralna značka s pridobitvijo nagrade spodbuja zunanjo motivacijo in tekmovalnost. Predšolski otroci pa so notranje motivirani (imajo interes, željo, uživajo ob poslušanju pravljic, listanju knjig) in po njunem mnenju se zdi uporaba zunanje motivacije nesmiselna. Nagrada namreč otroka tako prevzame, da postane pomembnejša od njegovega interesa. Posledično otroku postane količina prebranih knjig pomembnejša od kakovosti, med otroki se pojavi medsebojno tekmovanje in primerjanje, koliko knjig in kako hitro je kdo prebral ter koliko spodbud v obliki nalepk, štampiljk je dobil. Tekmovalnost se torej pojavi tako med otroki kot tudi med starši.

Sociologi, ki proučujejo zahodni model liberalističnega razvoja družb, vidijo vlogo tekmovanja kot zastarel način predstave in hkrati predstavlja ustvarjanje neobvladljivega družbenega problema. Saj konkurenčnost in tekmovalnost nista pokazatelja kakovostnega življenja in ne pripomoreta k ustreznemu razvoju (prav tam).

Nagrada v večini primerov sproži tekmovalnost. V raziskavi A. Artač (2015) so prav vse anketirane vzgojiteljice potrdile, da za opravljeno PBZ podelijo nagrado. Prvoten namen PBZ je spodbujanje družinskega branja, A. Artač pa meni, da se v večini primerov po podelitvi nagrad izniči pomen PBZ, saj starši po prejemu nagrade niso več motivirani za branje svojim otrokom. Vendar smo v raziskavi Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) ugotovili, da sicer več kot polovica anketiranih vzgojiteljev ne podeli nagrade tistim otrokom, ki niso opravili PBZ, manj kot polovica pa jih pri tem upošteva razloge. Vzgojiteljica glede na razlog nedokončane značke odloči, ali mu nagrado podeli ali ne. Ravno to dejanje vzgojiteljic je problematično, saj s tem, ko otroku, ki ni dokončal BZ podeli nagrado, razvrednoti pomen nagrajevanja. Do otrok, ki so končali BZ, je krivično in v njih povzroči razočaranje, ker je njihov trud izničen in bi bilo vseeno, če je ne bi opravili in bi brez truda dobili nagrado (Batistič Zorec, 2019).

4.4 Diskriminacija otrok iz različnih družinskih okolij pri izvajanju PBZ

Eden najpomembnejših dejavnikov otrokovega jezikovnega razvoja je družinsko okolje. Družinska okolja se med seboj razlikujejo glede na ekonomske, socialne in kulturne značilnosti. Pomembna so tudi prepričanja staršev o pomenu otrokovega govornega oziroma jezikovnega razvoja (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012). Branje predstavlja zahteven proces, s katerim lahko starši in njihovi otroci kakovostno preživljajo skupni čas, hkrati pogloblja čustvene vezi in krepi komunikacijo (Jamnik, 2002). Družinsko okolje se razlikuje glede na materialne značilnosti, kar vpliva na vrsto in število različnih knjig, ki jih ima otrok doma na razpolago. Niso dovolj le materialne značilnosti, pomembne so tudi dejavnosti, ki jih starši izvajajo skupaj z otroki. Sem pa prištevamo branje otroku, obisk knjižnice in gledališča. Razne raziskave, ki so bile izvedene tako v tujini kot tudi v Sloveniji, so pokazale, da je zelo pomemben dejavnik izobrazba staršev. Bolj izobraženi starši in starši z višjimi dohodki uporabljajo bolj zapletene izraze, več govorijo, več berejo in posledično bolj spodbujajo otrokov jezikovni razvoj (Marjanovič Umek, Fekonja Peklaj in Pečjak, 2012).

Tudi M. Grginič (2006) pravi, da izobrazba staršev pomembno vpliva na pogostost družinskega branja, saj starši, ki imajo višjo izobrazbo, pogosteje izvajajo aktivnosti, ki so v povezavi s pismenostjo, saj imajo več pisnih virov in pripomočkov. Starši z nižjo izobrazbo pa večinoma pismenosti posvečajo manj pozornosti, svojih otrok po navadi ne spodbujajo k branju, ker tudi sami manj berejo in niso bralni zgled.

Premalo se zavedamo, da je še vedno velik delež otrok, ki prihajajo iz socialno ogroženih družin in niso vključeni v vrtce. Če pa so, imajo pogosto primanjkljaje tudi na drugih področjih in ne le na jezikovnem. Vseh primanjkljajev pedagoški delavci ne morejo odpraviti, ali pa so ti primanjkljaji tako veliki, da do izvajanja PBZ sploh ni mogoče priti (Zupan, 2002).

Društvo bralna značka Slovenije – ZPMS je za otroke, katerih materni jezik ni slovenščina, pripravilo prilagoditve za spodbujanje bralne pismenosti. Otroci lahko berejo v svojem maternem jeziku, lahko pa jim pri branju v slovenskem jeziku pomaga odrasla oseba s prilagoditvami in spodbudami (Harmija in Jamnik, 2015). Po mnenju M. Batistič Zorec (2019) prilagoditve otroke in starše priseljencev postavljajo v manjvreden položaj in tak pristop je problematičen in diskriminatoren, saj otrok že zelo zgodaj dobi občutek, da je nezmožen in ni enak sovrstnikom, to pa vpliva na nadaljnje izobraževanje. V slovenskih vrtcih je največ priseljencev iz bivših jugoslovanskih republik in od njih se v večini primerov s strani vzgojiteljev pričakuje, da naj svojim otrokom berejo v slovenskem jeziku. Kar pa se od staršev priseljencev iz drugih držav ne pričakuje, zato lahko govorimo o stereotipih in predsodkih, ki jih imajo pedagoški delavci. Vse to pa je v neskladju z načelom multikulturalizma in načelom enakih možnosti.

4.5 Mnenje staršev o PBZ

M. Glinšek (2000) meni, da so odzivi sodelujočih staršev pri PBZ zelo pozitivni in naklonjeni projektu, vendar se je treba zavedati tudi tega, da straši ne želijo izstopati in podati svojega odklonilnega stališča, če ga imajo. V raziskavi, ki jo je izvedla A. Artač (2015), je skoraj polovica anketiranih staršev potrdilo, da primerjajo dosežke svojih otrok z ostalimi in jih spodbujajo, da PBZ čim prej opravijo. Menimo, da se jih večina ne zaveda, da s tem vršijo pritisk na svoje otroke. Po raziskavi Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) pa 89 % anketiranih staršev meni, da sta izvajanje in namen PBZ dobra. S temi rezultati lahko potrdimo zgoraj opisano trditev M. Glinšek. Ostalih 11 % staršev pa meni, da so starši z izvajanjem preobremenjeni in da za družinsko branje ni potrebna PBZ, nekaterim pa se zdi izvajanje v predšolskem obdobju prezgodaj.

5 Opredelitev raziskovalnega problema in cilji

Predšolska bralna značka je pretežno predstavljena kot spodbudna in koristna za otrokov razvoj, zelo malo pa se govori o dilemah in pomislekih pri njenem izvajanju oz. o neprimernosti bralne značke v predšolskem obdobju. Prenos bralne značke iz šole v vrtec je po mnenju nekaterih problematičen. Kot v svoji raziskavi ugotavlja A. Artač (2015), so vse vzgojiteljice pritrdile, da so otroci za opravljeno bralno značko nagrajeni. Pri tem pa izpostavi, da po opravljeni bralni znački nekateri starši niso več motivirani za branje svojim otrokom in tako se izniči prvoten namen bralne značke, ki temelji na spodbujanju družinskega branja. Ko govorimo o nagradi, ne moremo mimo nagrajevanja tistih otrok, ki bralne značke niso dokončali iz različnih razlogov. V raziskavah A. Artač (2015) in Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) več kot polovica strokovnih delavcev ne podeli nagrade otrokom, ki PBZ niso opravili, manj kot polovica pa jih pri tem upošteva razloge. Glede na razlog pa nato vzgojitelji sami odločijo, ali bodo nagrado podelili ali ne. Tu pa se pojavi dilema, kako nagrajevanje vpliva na otroke, ki nagrade niso dobili, in njihove starše. Kot ugotavlja A. Artač (2015), skoraj polovica anketiranih staršev otroka spodbuja, da bi čim prej končal bralno značko, in dosežke svojega otroka primerja z dosežki drugih otrok. S tem pa vršijo pritisk na svoje otroke in jih spodbujajo k tekmovalnosti.

S pomočjo raziskave bomo skušali ugotoviti, kakšne so izkušnje in mnenja vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev o PBZ. Na osnovi pridobljenih podatkov bomo analizirali, ali je izvajanje PBZ skladno z načeli Kurikula za vrtec (1999), in analizo PBZ umestili v konceptualizacijo prikritega kurikula v vrtcu. Hkrati pa želimo z raziskavo spodbuditi vodstva vrtcev, vzgojitelje in starše h kritičnemu razmisleku o PBZ in jih opozoriti na neskladnost izvajanja PBZ s Kurikulom za vrtce (1999) ter spodbuditi k iskanju drugačnih, raznolikih predvsem pa primernejših načinov za spodbujanje porajajoče se pismenosti in družinskega branja v predšolskem obdobju.

6 Raziskovalna vprašanja

Na osnovi opredeljenega problema in zastavljenih ciljev smo oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kakšne izkušnje imajo in kaj o PBZ menijo vzgojitelji predšolskih otrok?
2. Kakšne izkušnje in mnenja o PBZ imajo starši predšolskih otrok?
3. Kakšne izkušnje in mnenja o PBZ imajo otroci v vrtcu?
4. Ali in v čem se izkušnje in mnenja vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev skladajo oz. razlikujejo?
5. Ali je PBZ ustrezna glede na načela in cilje Kurikula za vrtce?
6. Ali in kako se pri izvajanju PBZ kaže prikriti kurikulum?

7 Metoda in raziskovalni pristop

Uporabili smo deskriptivno in kavzalno-neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja.

7.1 Raziskovalni vzorec

V raziskavi je sodelovalo 20 vrtcev iz različnih regij v Sloveniji (gorenjske, goriške, primorsko-notranjske, osrednjeslovenske, jugovzhodne Slovenije, posavske, koroške, podravske in pomurske regije). Dva vrtca iz obalno-kraške regije sta odklonila sodelovanje, vendar nista želela pojasniti svoje odločitve.

Šestdeset vzgojiteljev (100 %) je odgovorilo na anketni vprašalnik, vsi so bili preteklo šolsko leto vključeni v projekt predšolske bralne značke. Največ vzgojiteljev (42 %) dela v oddelku, kjer so otroci stari od 5 do 6 let. Skoraj polovica anketiranih vzgojiteljev (47 %) izvaja PBZ več kot šest let. Sledijo jim vzgojitelji (30 %), ki izvajajo značko štiri do šest let. Najmanj je tistih vzgojiteljev (8 %), ki izvajajo PBZ dve do štiri leta. Manj kot dve leti pa PBZ izvaja šestina (15 %) vzgojiteljev.

Tabela 1: Delovna doba vzgojiteljev

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
0–5 let	10	17 %
5–10 let	9	15 %
10–20 let	20	33 %
Več kot 20 let	21	35 %
SKUPAJ	60	100 %

Dve tretjini (68 %) anketiranih vzgojiteljev dela v vrtcu več kot 10 let, v preostali tretjini pa je približno enako tistih, ki delajo do 5 ali do 10 let.

V raziskavo smo vključili tudi 60 staršev, ki imajo otroke vključene v oddelke anketiranih vzgojiteljev. Sodelovalo je 55 (92 %) mam, štirje (7 %) očetje in ena babica (2 %).

Tabela 2: Izobrazba staršev

	STARŠI	ODSTOT EK
Osnovna šola	0	0 %

Poklicna šola (2–3 leta)	5	8 %
Srednja šola (4 leta)	15	25 %
Višja ali visoka šola (fakulteta)	34	57 %
Magisterij ali doktorat	6	10 %
SKUPAJ	60	100 %

Zanimiv je podatek, da so vsi anketiranci izobraženi oz. so končali najmanj poklicno šolo. Poklicno ali srednjo šolo je končala tretjina (33 %) staršev, višjo ali visoko stopnjo izobrazbe ima več kot polovica (57 %) staršev, desetina pa ima končan magisterij ali doktorat.

Z 20 otroki iz petih različnih vrtcev, in sicer iz dveh vrtcev na gorenjskem, iz enega vrtca v osrednjeslovenski regiji in dveh vrtcev posavske regije, smo izvedli polstrukturiran intervju. Sodelovalo je 12 deklic in 8 dečkov. Pet otrok je že dopolnilo 6 let, ostali otroci pa so bili stari 5 let.

7.2 Postopek zbiranja in obdelave podatkov

Osebnostno ali preko elektronske pošte smo zaprosili vodje vrtcev za sodelovanje. Nato smo jim posredovali anketne vprašalnike za vzgojitelje in starše. Vzgojitelji so anketne vprašalnike razdelili staršem v svojih oddelkih. Naključno smo izbrali dvajset otrok iz petih različnih vrtcev in z njimi izvedli polstrukturiran intervju. Odgovore otrok smo si sproti beležili. Rezultate anket smo analizirali kvalitativno na ravni deskriptivne statistike, odgovore otrok iz intervjujev pa smo analizirali kvalitativno, kjer je bilo možno pa tudi kvantitativno.

8 Rezultati in interpretacija

8.1 Starši in družinsko branje

Preden predstavimo rezultate, ki se nanašajo na PBZ, bomo predstavili odgovore iz ankete za starše, ki se nanašajo na njihova stališča do knjig, branja in BZ, kot se jih spomnijo iz obdobja svojega šolanja.

Slaba tretjina (32 %) staršev ob besedi knjiga najprej pomisli na branje, dobra petina (22 %) na znanje (izobraževanje, nove informacije), desetim (17 %) staršem predstavlja domišljijo, devetim (15 %) pravljico, šestim (10 %) druženje ob knjigi, dvema (3 %) besedni zaklad.

Kot smo pričakovali, so prav vsi anketirani starši v osnovni ali srednji šoli opravljali bralno značko. Zanimivo je, da ima večina staršev (50 oz. 83 %) slabe spomine na njeno izvajanje. Tretjina staršev (32 %) se BZ spominja kot obveze, deset staršev (15 %) je čutilo do BZ odpor, desetina (10 %) staršev ima BZ v spominu kot tekmovanje, desetina (10 %) pa jih je označila BZ kot neprimerno, nezanimivo, dolgočasno in preobširno. Pet (8 %) staršev je imelo strah pred pripovedovanjem. Eden izmed staršev je izpostavil, da je opravljal PBZ zaradi nagrade in ne zaradi veselja do knjig. Prav tako je eden izmed staršev izpostavil problem dostopnosti knjig, ki so določene za opravljanje BZ. Le pet staršev (8 %) je izvajalo BZ z veseljem, dvema (3 %) pa se je zdelo BZ spodbudna. Štirje (7 %) se izvajanja BZ slabo spominjajo.

Najprej nas je v zvezi s PBZ zanimalo, kako pogosto starši berejo otrokom in ali se ob tem pogovarjajo z otroki. Družinsko branje je edinstveno, prvo in intimno srečanje s knjigo, ki ga otrok doživi s starši oziroma v družinskem krogu (Marlot, 2017). Veselje in zanimanje ob poslušanju prebrane zgodbe izvirata iz otrokove potrebe po ritualizaciji dejanj, menjavanju glasnega branja in vprašanj, ki se medsebojno izmenjujeta. Če otrok prebrano zgodbo sliši večkrat, ga to veseli in je temelj učenja, saj mu omogoča zadostno utemeljevanje izkušenj, kar pa predstavlja biološko načelo razvoja (Marjanovič Umek in Zupančič, 2003).

Tabela 3: Kako pogosto starši berejo

	STARŠI	ODSTOTEK
Redko	0	0 %
Običajno	13	22 %
Pogosto (večkrat tedensko)	30	50 %
Zelo pogosto (praviloma vsak dan)	17	28 %
SKUPAJ	60	100 %

Večkrat tedensko bere svojim otrokom polovica staršev, vsak dan pa dobra četrtina (28 %). To potrjuje, da se starši zavedajo, kako pomembno vlogo imajo knjige in branje za otrokov razvoj. M. Dolinšek Bubnič (1999) svetuje, da starši namenijo branju vedno isti čas in prostor, zaradi katerega to postane del otrokovega ritma, ki se ga veseli. Vendar pa poudarja, da morajo starši brati predvsem takrat, ko otroci izrazijo željo po tem.

Tabela 4: Pogovor po prebranem

	STARŠI	ODSTOTK
Običajno	36	60 %
Vedno	20	33 %
Redko oz. le takrat, ko otrok pokaže zanimanje	4	7 %
Nikoli	0	0 %
SKUPAJ	60	100 %

Prav vsi anketirani starši se po prebrani knjigi s svojimi otroki pogovarjajo o prebranem. Le štirje (7 %) starši se o vsebini pogovarjajo le takrat, ko otroci pokažejo zanimanje, preostali pa vedno ali pogosto. Starši s pogovorom po prebrani knjigi spodbujajo razvoj otrokovega govora, saj ga spodbujajo, da govori in se seznanja z bolj zapletenimi stavki in besednimi zvezami. To vpliva na razvoj otrokove pismenosti in večjo govorno kompetentnost (Marjanovič Umek, 2007). L. Marjanovič Umek in M. Zupančič (2003) poudarjata pomemben »vzorec« medsebojnega sodelovanja, kjer je pogovor med otrokom in staršem ključen, saj ob knjigi najprej starš usmerja pozornost, sprašuje, poimenuje in otroka spodbudi do povratne informacije.

Odgovori otrok pa niso bili povsem skladni z odgovori staršev, saj je kar devet otrok (45 %) povedalo, da se o prebranem ne pogovarjajo. O tem, kaj se je zgodilo v pravljici, kdo nastopa itd., se s svojimi starši pogovarja le slaba tretjina (30 %) otrok. Dva otroka si po prebrani zgodbi skupaj s starši ogledata ilustracije in se o njih pogovorijo. Dva otroka pa se po prebranem pogovarjata s svojimi starši, kakšna se jima je zdela pravljica (»A mi je bla všeč?«). Eden izmed otrok pa je povedal: »Ja, zato k mam bralno značko v vrtcu, sva se pogovarjala, pa sem mogu povedat.«

8.2 Motiv za izvajanje PBZ

Od pedagoških delavcev smo želeli izvedeti, kaj jih je spodbudilo oziroma kakšen motiv so imeli, da so v svojih oddelkih izvajali PBZ. Skoraj polovica anketiranih vzgojiteljev (45 %) izvaja PBZ zaradi lastnega prepričanja, da je zasnovana dobro oz. kakovostno ter je primerna za predšolske otroke. Dobra tretjina anketiranih vzgojiteljev (37 %) izvaja bralno značko zaradi zahteve vodstva. V raziskavi, ki jo je izvedla A. Artač (2015), ni nihče izmed anketiranih vzgojiteljev izvajal PBZ zaradi zahteve vodstva, v raziskavi Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) pa je slaba četrtina (23 %) vzgojiteljev izvajala projekt zaradi

zahteve vodstva. Glede na dobljene rezultate lahko sklepamo, da se verjetno večja število vzgojiteljev, ki izvajajo projekt zaradi vodstva; čeprav je razlika lahko tudi posledica različnih vzorcev. Če pa velja, da vedno več vzgojiteljev izvaja PBZ na zahtevo vodstva, se sprašujemo, kaj se v vrtcih dogaja z avtonomijo vzgojiteljev. To je zlasti vprašljivo za tiste, ki poznajo negativne učinke PBZ in si kljub temu ne upajo biti avtonomni, ker to od njih zahteva vodstvo (Batistič Zorec in Turnšek, 2001b). Prav tako kot je pod vprašajem avtonomija vzgojiteljev, ki izvajajo projekt zaradi zahteve vodstva, velja enako za enajst vzgojiteljev (18 %), ki izvajajo PBZ zato, ker ga izvajajo ostali pedagoški delavci. Nihče od anketiranih vzgojiteljev pa ne izvaja bralne značke zaradi pobude staršev. Menimo, da prepričanje tistih vzgojiteljev, ki pravijo, da je PBZ kakovostna in primerna posledica ustaljenih navad ali osebnih stališč, tradicije, predstavlja pomanjkanje ustreznega usposabljanja ali pa ostanek preteklega vzgojnega programa (Batistič Zorec, 2003).

Strinjamo se s trditvijo M. Batistič Zorec (2019), da starši kljub temu da imajo pomisleke o primernosti PBZ, ne bodo odklonili sodelovanja. Namesto o motivih za sodelovanje smo zato starše vprašali, kaj menijo o primernosti tega, da se PBZ izvaja že v predšolskem obdobju. Malo manj kot dvema tretjinama staršem (62 %) se zdi izvajanje PBZ primerno, temu nasprotuje slaba tretjina (30 %) staršev, pet (8 %) staršev pa je neopredeljenih.

Ugotavljamo, da pomemben delež, skoraj tretjina staršev, meni, da PBZ ni primerna, morda se nekateri od njih zavedajo, da ima ta projekt problematične posledice, nekateri pa morda tudi niso zainteresirani za branje svojim otrokom. Zavedati se je treba, da s prisilo oziroma brez notranje motivacije otrok in staršev ne spremenimo bralnih navad v domačem okolju (Batistič Zorec, Turnšek, 2001).

Svoje prepričanje o primernosti PBZ je utemeljila dobra polovica (55 %) staršev, njihove utemeljitve o primernosti oz. neprimernosti izvajanja PBZ so predstavljene v Tabelah 5 in 6.

Tabela 5: Mnenja staršev o primernosti PBZ

»Spodbuja razmišljanje in otrok bolj zavestno posluša.«
»Tako se že v otroštvu srečajo s knjigo.«
»Spodbuja branje že pred vstopom v šolo.« (mnenje dveh staršev)
»To so prvi stiki s knjigo, otrok razvija svojo domišljijo, širi besedni zaklad in navaja se na poslušanje, ob pripovedovanju pa urijo sposobnost nastopanja.«
»Navdušuje za branje.«
»Pripomore k razvoju govora.«
»S knjigo spodbuja domišljijo in se pripravi na nastopanje.«
»Na ta način se otrok seznanja s knjigo na prijazen način.« (mnenje treh staršev)
»Tako spoznava knjige.«
»Otrok mora biti deležen branja že od malih nog.«

»Spodbuja družinsko branje.« (mnenje treh staršev).
»Dobijo mnogo pozitivnega: spoznavanje literature, navadijo se nastopati ...«
»Bralna značka spodbuja k izgubljanju strahu pred izpostavljanjem pred skupino otrok.«
»Primerna je, ker je možnost izbire opravljanja.« (mnenje dveh staršev)
»Otrok že zelo zgodaj želi, da mu večkrat preberemo knjigo, in jo ponavlja na pamet, ko se o prebranem pogovarja, širi besedni zaklad ...«
»Nauči jih ravnanja s knjigo.«
»Otrok si širi besedni zaklad in se druží skupaj s starši ob knjigi.«

Tabela 6: Mnenja staršev o neprimernosti PBZ

»Preveč zahtevne knjige in pesmice glede na njihovo starost.«
»Ne sme biti obvezna.«
»Obstaja več drugih načinov spodbujanja branja, kot je sam ta projekt.«
»Ne zdi se mi primerna, bolj primerno in pomembno se mi zdi, da otrok na različne načine spozna knjige in zapise v njej ter razvija ljubezen do branja.«
»Menim, da bi otroci vsaj v predšolskem obdobju morali imeti brezskrbno otroštvo in le "najpomembnejše" obveznosti, med katere bralna značka ne spada.«
»Meni se to ne zdi potrebno, v vrtcu je tako ali tako veliko branja knjig, starši pa berejo knjige doma.«
»Mogoče bi bilo bolje, če ne bi bila PBZ, ampak nekaj v tej smeri, da otrok nima občutka, da nekaj mora izvesti.«
»Mislim, da je dovolj zgodaj, če s tem pričnejo v osnovni šoli.«

Nadalje nas je zanimalo, kako starši ocenjujejo motiviranost svojega otroka za branje. Rezultati so predstavljeni v Tabeli 7.

Tabela 7: Motiviranost otrok za poslušanje branja

	STARŠI	ODSTOTEK
Vedno uživa, kadar mu beremo, knjige pa si ogleduje tudi brez prisotnosti staršev.	33	55 %
Sam ne gleda knjig, je pa večinoma zainteresiran, da mu starši beremo.	15	25 %
Navajen je, da mu beremo pred spanjem, čez dan pa ne kaže posebnega interesa za branje.	11	18 %

Ni posebej zainteresiran, da mu beremo, vendar včasih ob branju uživa.	1	2 %
Nikoli ni pokazal interesa za knjige.	0	0 %
SKUPAJ	60	100 %

N. Bucik (2009) navaja, da so otroci lahko notranje ali pa zunanje motivirani za branje. Več kot polovica staršev (55 %) vidi svoje otroke kot zelo motivirane za knjige, saj menijo, da njihovi otroci uživajo, kadar jim berejo, in si knjige ogledujejo tudi brez prisotnosti staršev, četrtina (25 %) pa jih pravi, da so večinoma zainteresirani. Le en starš meni, da njegov otrok ni zainteresiran za branje, vendar kljub temu občasno uživa. To potrjuje, da je pri teh otrocih prisotna notranja motivacija, kar po mnenju strokovnjakov vpliva na dolgotrajno bralno navado in ohranja interes bralca (Bucik, 2009).

Ko smo vprašali otroke, ali radi poslušajo pravljice, jih je večina, in sicer (18 oz. 90 %) odgovorilo, da radi poslušajo pravljice, le dva (10 %) pa pravita, da ne.

8.3 Cilji PBZ

Kateri koli projekt se izvaja v vrtcu, morajo vzgojitelji pred izvedbo dobro poznati namen oziroma cilje tega projekta, šele nato se lahko opredelijo, ali in kako ga bodo izvajali. Nenavadno je, da skoraj polovica (42 %) anketiranih vzgojiteljev ni odgovorilo na vprašanje, *kakšni so po njihovem mnenju cilji PBZ*. Morda nekateri resnično ne poznajo ciljev in lahko sklepamo, da se niso seznanili s priročnikom za PBZ ter zato verjetno tudi niso motivirani za PBZ (morda zato, ker to izvajajo na zahtevo vodstva ali ker to počnejo sodelavci). PBZ izvajajo, ker je to že utečen projekt, ki se izvaja že vrsto let. Vse to po mnenju M. Glinšek (2002) vodi v neuspeh PBZ, saj so za uspeh nujni želja po izvajanju, zanimanje in poznavanje ciljev ter izvedbe projekta.

Cilje, ki so jih anketiranci navedli, smo zbrali v Tabeli 8, pri čemer smo združili pomensko enake oziroma zelo podobne odgovore.

Tabela 8: Cilji PBZ

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
Otroku privzgojiti pozitiven odnos do knjige.	11	26 %
Otrok se uči samostojno pripovedovati.	8	19 %
Bogatenje besednega zaklada.	6	14 %
Spodbujanje govornih sposobnosti.	6	14 %
Spodbujanje družinskega branja.	3	7 %
Spoznajo literarna dela in junake.	2	5 %
Otrok zna obnoviti vsebino zgodbe, se nauči pesmico na pamet.	2	5 %

Razvijanje sposobnosti miselnega in čustvenega sodelovanja v literarnem svetu.	1	2 %
Razvijanje koncentracije.	1	2 %
Spodbujanje opismenjevanja, otroka začnejo zanimati črke.	1	2 %
Sodelovanje vrtec-otrok-starš.	1	2 %

Anketiranci naj bi navedli vsaj enega oziroma največ tri cilje. Kot rečeno, je na to vprašanje odgovorila le dobra polovica (58 %) vzgojiteljev, od tega jih je po en cilj navedlo 30 (86 %), dva cilja so navedli trije (9 %), tri cilje pa le dva (6 %) vzgojitelja. Najpogostejša odgovora sta bila: otroku privzgojiti pozitiven odnos do knjige ter naučiti se samostojno pripovedovati. Zanimivo bi bilo tiste vzgojitelje, ki menijo, da se otrok s PBZ uči samostojno pripovedovati, vprašati, kaj si predstavljajo pod tem pojmom (samostojno pripovedovanje). Menimo, da vzgojitelji ne ločijo med pojmom obnavljati in pripovedovati. S predšolsko bralno značko se otrok uči obnavljati vsebino in ne samostojno pripovedovati.

8.4 Priprava na PBZ

8.4.1 Predstavitev PBZ pred izvajanjem

Brez pomoči staršev predšolski otrok ne more sodelovati pri PBZ, zato je ključnega pomena, da vzgojitelji seznanijo starše z namenom in potekom bralne značke. I. Krajnc (1999/2000) pravi, da staršem na prvem roditeljskem sestanku predstavi BZ in pomen branja ter poudari povezanost med staršem in otrokom, ki se vzpostavlja med branjem.

Tabela 9: Predstavitev projekta staršem – odgovori vzgojiteljev

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK ¹
Namen in cilje PBZ.	53	89 %
Kako bo v vrtcu potekalo spremljanje BZ za posamezne otroke.	49	83 %
Nagrada na koncu (ali bo, če da, kakšni so kriteriji zanjo ...)	20	33 %
Kaj se pričakuje od staršev in česa ne.	11	18 %

Večina anketiranih vzgojiteljev (89 %) pravi, da je staršem pred izvajanjem PBZ predstavila namen in cilje PBZ. Predstavitev poteka PBZ je predstavilo le nekaj manj (83 %) vzgojiteljev, o nagrajevanju pa je pred izvedbo govorila tretjina (33 %) vzgojiteljev. Pričakovanja od staršev je predstavila manj kot petina (18 %) vzgojiteljev.

Tabela 10: Odgovori staršev o predstavitvi PBZ

¹ Možno je bilo izbrati več odgovorov.

	STARŠI	ODSTOTEK
Da, natančno.	29	48 %
Da, vendar le osnovne informacije.	25	42 %
Samo omenila je, da se bo ta izvajala, vendar brez pojasnil.	4	3 %
Ne.	2	
SKUPAJ	60	100 %

Skoraj polovica staršev (48 %) meni, da so jim vzgojitelji natančno predstavili pomen in način izvajanja PBZ na začetku izvajanja programa, nekaj manj (42 %) pa jih pravi, da so dobili le osnovne informacije.

8.4.2 Število knjig za opravljeno PBZ

Za opravljeno PBZ morajo starši prebrati določeno število knjig, otrok pa mora večinoma obnovo povedati v vrtcu (Batistič Zorec, 2019). Število knjig določi vsak vzgojitelj sam, tudi vsi anketirani vzgojitelji so vnaprej določili število knjig za PBZ. Nihče od anketiranih vzgojiteljev ne zahteva več kot 5 prebranih in predstavljenih del. Le desetina vzgojiteljev (10 %) zahteva pet predstavljenih vsebin, dobra četrtina vzgojiteljev (28 %) zahteva štiri dela, več kot polovica (62 %) pa za dokončanje PBZ zahteva tri predstavljene vsebine.

O primernosti števila del, ki jih morajo prebrati otroku, smo vprašali tudi starše. Rezultati so v Tabeli 11.

Tabela 11: Število knjig

	STARŠI	ODSTOTEK
Primerno.	41	68 %
Število ne bi smelo biti določeno.	10	17 %
Preveč.	9	15 %
Premalo.	0	0 %
SKUPAJ	60	100 %

Dve tretjini (68 %) anketiranih staršev meni, da je določeno število knjig primernih. S to trditvijo pa se ne strinja skoraj tretjina (32 %) staršev: deset (17 %) jih meni, da število ne bi smelo biti določeno, podoben delež (15 %) pa jih meni, da je določeno število knjig preveliko. Nihče od staršev pa ne meni, da je število knjig premajhno. M. Domicelj (2003) meni, da se ne bi smeli ozirati na število prebranih knjig. Poleg tega pa število knjig postane problematično, kadar otrok ne uživa ob branju in podoživljanju vsebine, pač pa mu je

pomembna količina in se glede nje začne primerjati s sovrstniki (Batistič Zorec in Turnšek, 2001a).

8.4.3 Vrsta literature

Vzgojitelji določajo število prebranih knjig, prav tako pa je od njih odvisno, kakšne vrste literature morajo starši prebrati in otroci obnoviti. Zato nas je zanimalo, kaj imajo najraje otroci. Enajst otrok (55 %) je povedalo, da so jim najbolj všeč pravljice, petim (25 %) pesmice, trem (15 %) so všeč tako pravljice kot pesmice, enemu (5 %) otroku pa uganke. Na zastavljeno vprašanje, *ali PBZ vključuje tudi to, da se mora otrok na pamet naučiti pesem oz. deklamacijo*, je polovica vzgojiteljev odgovorilo pritrdilno. Petina vzgojiteljev (20 %), ki pesmic ne vključuje vnaprej, da možnost izbire otroku. Iz izkušenj, ki smo jih pridobili v času študija in dela s starši ter vzgojitelji, se strinjamo z mnenjem M. Batistič Zorec (2019), da odrasli ne smemo pričakovati od otrok, da predstavijo vsebino knjige kronološko ustrezno in poslušalcu razumljivo, deklamacije ali pesmi pa na pamet. Takšne predstavitve spadajo v šolo, ne pa v vrtec. Namesto tega bi otroci morali dobivati sporočila, da knjige predstavljajo vir informacij in spodbujajo domišljijo in čustvovanje. Pri vprašanju, kdo določa vrsto literature, se odgovori vzgojiteljev in staršev povsem skladajo: polovica jih pravi, da vrsto literature določajo vzgojitelji, polovica pa daje možnost izbire otrokom oz. vrsta literature ni pomembna, pomembno je le število knjig. Tu vidimo dilemo; po eni strani se nam zdi dobro, da otroci in starši izbirajo sami, lahko pa gre taka izbira na račun kakovosti del. Velikokrat starši ne vedo, kaj je kakovostna knjiga, to pa naj bi vedeli vzgojitelji, zato je dobro, če vzgojitelji pripravijo priporočen seznam knjig za PBZ (Halsted, 2009).

8.4.4 Kdo izbira knjige in kdo bere otrokom

Večina otrok (85 %) je povedala, da si knjige za PBZ izberejo sami, le trem knjige izberejo starši. Kako so na to vprašanje odgovorili vzgojitelji in starši, je predstavljeno v Tabeli 12.

Tabela 12: Izbira knjig

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK	STARŠI	ODSTOTEK
Vzgojitelj	13	22 %	13	22 %
Otrok	7	12 %	31	52 %
Otrok in starši	27	45 %	8	13 %
Starši	10	17 %	6	10 %
Starši dobijo seznam iz knjižnice	3	5 %	2	3 %
SKUPAJ	60	100 %	60	100 %

Odgovori staršev in vzgojiteljev se nekoliko razlikujejo od odgovorov otrok, saj petina vzgojiteljev (22 %) navaja, da določijo, katere knjige je treba predstaviti za opravljeno PBZ.

Prav tako je trinajst staršev (22 %) potrdilo, da knjige izberejo vzgojitelji. Največ vzgojiteljev (45 %) pravi, da knjige izberejo starši in otroci, več kot polovica staršev (52 %) pa, da otroci sami izberejo knjige.

Izgleda torej, da najpogosteje knjige izberejo otroci sami (63 %), sledijo starši in otroci (58 %), v manj kot polovici primerov (43 %) pa knjige izbirajo vzgojitelji. Le zelo redko dobijo seznam literature iz knjižnice. V nasprotju s to ugotovitvijo M. Glinšek (2000) poudarja, da z izborom knjig vzgojitelji usmerijo starše k izbiri primernih vsebin za otroke v določeni starosti.

Oseba, ki bere predšolskemu otroku, mora zagotoviti varno, igrivo, svobodno in spodbudno okolje. Paziti mora na ustrezno intonacijo, glasnost in hitrost (Licardo in Haramija, 2017). Zato je pomembno, kdo bere in kako otroka pripravi na pripovedovanje po prebranem. Staršem smo zastavili vprašanje, *kdo otroku bere knjige za PBZ*, možnih je bilo več odgovorov. Najpogosteje (98 %) otrokom bere eden od staršev, redkeje pa jim berejo starejši bratje in sestre (15 %), stari starši (12 %). Iz polstrukturiranih intervjujev, ki smo jih izvedli z otroki, pa smo izvedeli, da najpogosteje berejo mame (70 %), nekaterim oba starša (20 %), enemu sestra in enemu babica.

Če združimo pridobljene rezultate, največkrat otrokom berejo starši (po odgovorih otrok mame), sledijo jim starejši bratje in sestre ter stari starši. Zanimiv pa je odgovor dveh staršev, da njihovim otrokom berejo vzgojiteljice. Menim, da bi to morala biti pogostejša praksa, zlasti za otroke, katerih starši ne govorijo slovensko, in otroke staršev, ki sami neradi berejo.

Pomembno pa je, da oseba, ki bere otroku, predstavlja bralni zgled (Licardo in Haramija, 2017) in otroka aktivno vključi.

Tabela 13: Kje dobijo knjige za PBZ

	STARŠI	ODSTOTEK ²
Knjige, ki jih imamo doma.	45	75 %
Otrok sodeluje pri izbiri knjig v knjižnici.	42	70 %
Knjige si izposodim v knjižnici.	35	58 %
Knjige si izposojamo med prijatelji, znanci, sorodniki ...	6	10 %

Otrok naj bi imel vedno dostop do knjig, za to pa so odgovorni tako starši kot tudi pedagoški delavci (Štupar, 2000). Starši so na vprašanje, *na kakšen način izberejo knjige za PBZ*, lahko izbrali več odgovorov. Tri četrtine staršev in otrok izbira med knjigami, ki jih imajo doma.

² Možno je bilo več odgovorov.

Več kot polovica staršev (58 %) si knjige izposodi v knjižnici, pri tem pa večinoma (70 %) sodeluje tudi otrok.

8.4.5 Priprava na predstavitev doma

Otroci radi poslušajo pravljice in pesmice, če so jim te všeč, jih radi poslušajo znova in znova. Odrasli pa naj bi jim iste vsebine brali, dokler otroci to želijo. Če vsebino sliši večkrat, jo bolje razume in doživi (Lukan, 2009).

Tabela 14: Priprava na PBZ – odgovori staršev

	STARŠI	ODSTOTEK 3
Enkrat mu preberem(o) knjigo.	0	0 %
Večkrat mu preberem(o) knjigo.	37	62 %
Po tem, ko mu knjigo preberemo, nam pove obnovo.	37	62 %
Starši mu pomagamo pripraviti obnovo, večkrat vadimo.	14	23 %

Nihče od staršev ne prebere knjige otroku le enkrat, večina (62 %) staršev knjigo prebere večkrat in po prebrani knjigi otrok pove obnovo. Kar četrtina (23 %) staršev pa svojim otrokom pomaga pripraviti obnovo. Tudi v raziskavi, ki smo jo izvedle Z. Fister, M. Rozman, J. Zupan (2015), smo dobile enake rezultate, in sicer da večina (64 %) staršev otrokom večkrat prebere knjigo za PBZ. V omenjeni raziskavi je skoraj polovica staršev (48 %) pomagala svojim otrokom pri pripravi obnove, v naši raziskavi pa je bil odstotek manjši (24 %). Rezultati potrjujejo mnenje M. Batistič Zorec (2019), da največ staršev otroku pri pripravi na PBZ pomaga z večkratnim branjenjem iste vsebine. Težavo pa avtorica vidi v tem, da si starši želijo otrokovega uspeha pri PBZ in večkrat berejo isto knjigo samo zato, da jo bo znal v vrtcu obnoviti in tako dosegel želen uspeh, ne pa zato, ker otrok to želi oz. ker uživa ob večkratnem branju.

Večina otrok je povedala (85 %), da doma poslušajo zgodbo in jo nato pripovedujejo v vrtcu, razen enega otroka, ki je dejal, da se doma pripravlja na PBZ. Kot pravijo, več kot polovici otrok (55 %) pri pravi pomagajo mame, tako da jim berejo in se o prebranem pogovarjajo.

8.5 Potek PBZ

Vzgojitelje smo spraševali, kako v njihovem oddelku poteka predstavitev vsebine knjige, ki so jo otrokom doma prebrali starši. Rezultati so predstavljeni v Tabeli 15.

Tabela 15: Predstavitev vsebin

³ Možno je bilo več odgovorov.

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
Ob pomoči knjige pripoveduje pred vsemi otroki.	31	52 %
Sam si lahko izbere, na kakšen način bo predstavil prebrano knjigo.	19	32 %
Ob pomoči risbice, ki jo je narisal doma, pripoveduje obnovo knjige.	7	12 %
Ob pomoči knjige pripoveduje samo vam.	3	5 %
SKUPAJ	60	100 %

M. Glinšek (2000) navaja načine predstavitve in poudarja, da mora otrok imeti izbiro, na kakšen način bo predstavil vsebino, iz rezultatov pa razberemo, da le tretjina (32 %) vzgojiteljev daje to možnost otrokom. Pri polovici vzgojiteljev (52 %) morajo otroci prebrano vsebino predstaviti pred vsemi otroki. Le redke pa so vzgojiteljice (5 %), pri katerih lahko otrok predstavi vsebino le vzgojiteljici.

Zanimalo nas je, kakšni so pogledi staršev na PBZ glede na odziv njihovih otrok. Njihovi odgovori so predstavljeni v Tabeli 16.

Tabela 16: Pogledi staršev

	STARŠI	ODSTOTEK
Rad posluša pravljice oz. zgodbe, ki mu jih beremo in z veseljem prebrano predstavi v vrtcu.	35	58 %
Rad posluša pravljice oz. zgodbe, ki mu jih beremo, manj pa mu je všeč, da mora prebrano predstaviti v vrtcu.	21	35 %
Odklanja PBZ, vendar starši vztrajamo, da jo opravi.	4	7 %
Ni navdušen nad poslušanjem zgodb in tem, da jih mora predstaviti v vrtcu.	0	0 %
SKUPAJ	60	100 %

Več kot polovica staršev (58 %) meni, da njihovi otroci radi poslušajo pravljice oz. zgodbe, ki mu jih berejo za PBZ, in z veseljem vsebino predstavijo v vrtcu. Dobra tretjina (35 %) staršev meni, da njihovi otroci radi poslušajo pravljice, vendar jim je manj všeč, da morajo to predstaviti v vrtcu. Štirje (7 %) starši kljub temu, da otrok odklanja PBZ, vztrajajo, da jo opravi. Dobljeni rezultati se skladajo z ugotovitvami, da predšolski otroci uživajo ob poslušanju zgodb, se pretvarjajo, da berejo, prepoznajo slike, obnovijo kakšen delček ne pa

cele zgodbe (Batistič Zorec, 2019). Nesmiselno pa je, da starši silijo otroka k opravljanju PBZ kljub njegovemu odklanjanju.

Otroci so na vprašanje, *kako so predstavili knjige v vrtcu*, odgovorili:

- »Vsem otrokom.« – 6 otrok (30 %)
- »Samo vzgojiteljici sem povedal.« – 2 otroka (10 %)
- »Otroci so bili vsi zunaj, midve z vzgojiteljico (otrok pove ime) pa sva ble v igralnici.«
- »Sedimo v krogu in povem pravljico.«
- »Povem naslov, preberem pravljico.«
- »Pokazal sem knjigo otrokom in povedal.«
- »Z risbo na papirju povem otrokom.«
- »Otroci so sedeli okrog mene, jaz sem pa govorila.«
- »Vsem sem povedal zgodbico in kazal slike iz knjige.«
- »Na stol se usedem, otroci pa poslušajo.«
- »Sem si jo dobro zapomnila in nism nč gledala v knjigo, ko sm govorila v krogu.«

Vseh sedemnajst otrok, katerih odgovori so predstavljeni zgoraj, je na vprašanje, *ali bi vsebine knjig rad predstavil drugače, in če ja, kako*, odgovorilo z ne, torej so povedali, da jim je opisan način predstavitve všeč.

Trije otroci pa si želijo, da bi predstavitev potekala drugače:

- »Vsem otrokom, rajš bi samo (ime vzgojiteljice).«
- »Vsem ob knjigah in slikah, ja samo (ime vzgojiteljice).«
- »Vzgojiteljici ali pomočnici, ne.«

Iz odgovorov lahko razberemo, da je otrokom večinoma všeč način pripovedovanja, razen treh otrok, ki pa bi raje drugače predstavili knjigo, kot jo sedaj, oz. pravijo, da bi raje vsebino pripovedovali samo vzgojiteljici in ne celi skupini.

Nihče izmed intervjuvanih otrok ni izrazil negativnih občutkov pri predstavitvi knjig za PBZ. Šestnajst otrok (80 %) je bilo med predstavitvijo veselih oz. so se dobro počutili, trije (15 %) so povedali, da jih predstavitve ni strah, eden (5 %) pa je dejal, da mu je bila predstavitev všeč.

O odzivih otrok smo spraševali tudi vzgojitelje. Zanimalo nas je, kako se odzivajo, če otrok ne želi predstaviti knjige oz. o njej pripovedovati.

Tabela 17: Odziv vzgojitelja na otrokovo nezmožnost pripovedovanj

	VZGOJITELJ	ODSTOTEK
Spodbujala sem ga (jo), da opiše ilustracije in mu (ji) to upoštevala kot opravljeno nalogo	34	57 %
Se je zgodilo, naročila sem mu (ji), naj doma še enkrat preberejo knjigo in naj o njej kaj pove prihodnjič.	13	22 %
To se mi še ni zgodilo.	11	18 %
Vsak primer rešujemo sproti. Tudi otroci imajo tremo.	2	3 %
SKUPAJ	60	100 %

Slabi petini vzgojiteljev (18 %) se še nikoli ni zgodilo, da otrok ni želel oz. ni zmožal pripovedovati prebrane vsebine. Če otrok ne želi oz. ne zmore pripovedovati, bi morali vzgojitelji to upoštevati, saj po mnenju M. Batistič Zorec (2019) vzgojitelji ne smejo zahtevati od otroka, da si ta zapomni sosledje dogodkov in jih je zmožen obnoviti. Več kot polovica vzgojiteljev (57 %) poskuša spodbujati otroka tako, da le opiše ilustracije, in to upošteva kot opravljeno nalogo. Kar petina vzgojiteljev (22 %) pa otroka zavrne in mu naroči, naj doma še enkrat preberejo knjigo in da naj o njej pripoveduje prihodnjič. Tako ravnanje kaže, da vzgojitelji izvajajo PBZ »po šolsko« in v nasprotju z načelom razvojno-procesnega pristopa (Kurikulum za vrtce, 1999), ki temelji na otrokovih lastnih strategijah dožemanja, izražanja in razmišljanja. Dva vzgojitelja (3 %) pa sta mnenja, da se otroci oz. njihove težave s pripovedovanjem razlikujejo, zato stvari rešujeta v odvisnosti od otrokovih težav, hkrati pa opozarjata, da moramo upoštevati tudi to, da nimajo samo odrasli tremo pri pripovedovanju, ampak jo imajo tudi otroci.

Ni pomemben samo način izvajanja, pač pa tudi, kdaj bo otrok predstavil vsebino. V vrtcu, kjer sem bila zaposlena prej, smo izvajali PBZ. Presenetila me je trditev ene izmed mam: »Danes še ne zna povedati, bomo ponovno prebrali in se bolj pripravili na predstavitev.« Ob tem sem začela razmišljati, da starši razumejo PBZ tako, kot se BZ sami spomnijo iz časa svojega šolanja. Od svojih predšolskih otrok pričakujejo točne obnove, kar pa je v nasprotju z mojo predstavo o PBZ. Zato smo to vprašanje zastavili tako vzgojiteljem kot tudi staršem. Vzgojitelji so odgovorili na vprašanje, *ali se vam je že zgodilo, da so vam starši rekli: »Danes še ne bo predstavil knjige za bralno značko, ker še ne zna.«* Odgovore smo združili v Tabeli 18.

Tabela 18: Vpliv staršev na predstavitev vsebine

	VZGOJITELJI	STARŠI
Da	21 (35 %)	28 (47 %)
Ne	39 (65 %)	32 (53 %)
SKUPAJ	60 (100 %)	60 (100 %)

Vzgojitelji, ki so pritrdilno odgovorili na zgornje vprašanje (Tabela 18), so povedali, kaj so odgovorili staršem:

- »Ko boste menili, da je pripravljen, naj prinese knjigo v vrtec.« (37 %)
- »Otrok naj pove takrat, ko je pripravljen, kar pa ne pomeni, da jo zna na pamet, pač pa da pripoveduje, nastopa pred ostalimi.« (26 %)
- »Da se otroku ni potrebno naučiti na pamet, to ni bistvo bralne značke.«
- »Da naj otrok predstavi knjigo v vrtcu in koliko se mu kaj zatakne, mu bom pomagala. Ne gre zato, da bi povedal obnovo, ampak da ga spodbudimo, da ob knjigi spozna nov svet. Predvsem pa želim, da je to čas, ki ga lahko preživi v krogu domačih.«
- »Povem jim, da je v redu. Mislim, da je pomembno, da za značko starš ne samo prebere knjigo, temveč večkrat že doma otroku dovoli in ga spodbuja, da otrok sam pripoveduje.«
- »Da nismo v šoli in ne rabi otrok brezhibno povedati zgodbo, da bomo poskusili ob slikah.«
- »Če imajo knjigo s seboj, jih prosim, naj jo pustijo v vrtcu, če je nimajo, pa jim povem, da je predšolska bralna značka pomembna zaradi pozitivnih bralnih navad in odnosa do knjige, sama predstavitev vsebine pa drugega pomena.«
- »Sploh nisem komentirala.«

Presenetil pa me je odgovor dobre tretjine vzgojiteljev (37 %), ki so trditev staršev le potrdili in je niso ovrgli. Iz odgovorov razberemo, da je manj kot polovica vzgojiteljev (41 %) staršem svetovala, da naj otrok predstavi knjigo takrat, ko bo on to želel. Dva vzgojitelja nista navedla, kaj sta odgovorila, en vzgojitelj pa je napisal, da trditve sploh ni komentiral.

8.5.1 Spodbude vzgojiteljev in staršev pri izvedbi PBZ

M. Glinšek (2000) pravi, da je naloga vzgojitelja, da v otrokovo pripovedovanje posega le, ko otrok ne zmore samostojno pripovedovati, nikakor pa naj ne posega v otrokovo pripovedovanje, kadar so stavki nesmiselni. Važno je, da otrok pripoveduje. Zato me je zanimalo, kako vzgojitelji spodbujajo otroke k pripovedovanju.

Tabela 19: Spodbude vzgojiteljev

	VZGOJITELJ	ODSTOTEK ⁴
Spodbujam ga z dodatnimi vprašanji.	55	51 %
Skupaj si ogledava slike iz knjige in tako lažje pripoveduje.	39	36 %
Dopolnjujem njegove stavke.	7	6 %
Spodbujam ga tako, da ga opomnim na nagrado (nalepko, šampiljko ...)	5	5 %
Ga ne spodbujam.	2	2 %

Največ oz. polovica vzgojiteljev (51 %) spodbuja otroke z dodatnimi vprašanji. Spodbude, kjer je glavni motiv nagrada, pa uporablja le pet vzgojiteljev (5 %). Po mnenju M. Batistič Zorec (2003) otrok ni treba spodbujati oziroma motivirati z nagradami, saj te predstavljajo nadzor otrokovega vedenja, ob tem pa se izgubita interes do dejavnosti in užitek. Le dva vzgojitelja (2 %) otrok pri opravljanju PBZ ne spodbujata.

Starši pri predstavitvi niso prisotni, imajo pa možnost spodbujati otroke, da ti čim prej končajo oziroma opravijo bralno značko. V raziskavi Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) večina staršev (63 %) ni spodbujala otrok čim prej končati PBZ. Naši rezultati pa kažejo drugače, saj je to več kot polovici staršev (58 %) pomembno in želijo s spodbudami pri svojem otroku doseči, da bi kar se da hitro končal bralno značko.

8.5.2 Poslušanje otrok, ki pripovedujejo

Predvidevamo, da poslušanje pripovedovanja vrstnikov drugim otrokom ni posebej zanimivo. Zato nas je v intervjujih z otroki zanimalo, kako se počutijo, ko morajo poslušati predstavitve drugih otrok. Tri četrtine intervjuvanih otrok pravi, da radi poslušajo druge otroke, ko pripovedujejo. Trije otroci se ne morejo odločiti in pravijo, da jim je včasih dolgčas, čeprav niso znali povedati, zakaj jim je dolgčas. En otrok je povedal, da mu je dolgočasno poslušati ostale, ker jih ne razume oz. ker otroci ne zanjo pripovedovati celostno in ne razume vsebine. Eden izmed otrok pa ne mara poslušati ostalih in meni, da predstavitev knjig traja predolgo.

8.6 Beleženje in obveščanje o dosežkih PBZ

Rezultati raziskave Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) so pokazali, da je več kot polovica vzgojiteljev (54 %) dosežke otrok beležila na plakat, ki visi na vidnem mestu. To pa lahko pri starših sproži tekmovanje, saj si starši želijo, da bi bil njihov otrok najboljši, da bi čim prej končal PBZ, želijo se pokazati pred drugimi in zato lahko silijo svoje otroke v

⁴ Možno je bilo izbrati več odgovorov.

ravnanja, ki pa otrokom niso nujno všeč (prav tam). Zanimalo nas je, ali anketirani vzgojitelji še vedno označujejo dosežke na plakat, ki je viden vsem. Rezultati so predstavljeni v Tabeli 20.

Tabela 20: Beleženje dosežkov – odgovori vzgojiteljev

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
Na plakat, ki visi v igralnici na vidnem mestu.	38	63 %
V poseben zvezek, ki je dostopen samo meni.	9	15 %
V portfolio vaših otrok.	7	12 %
V zvezek dobi štampljko in ga odnese domov.	3	5 %
Otrok ima knjižico, kamor nariše vsebino in dobi nalepko.	1	2 %
V zvezek, ki je dostopen vsem.	1	2 %
Na plakat, ki ni na vidnem mestu, je pa na vpogled otrokom.	1	2 %
SKUPAJ	60	100 %

Kot je razvidno iz Tabele 20, še vedno več kot polovica (63 %) vzgojiteljev beleži dosežke javno.

Poleg beleženja dosežkov, kot jih opisujejo vzgojitelji, so starši o dosežkih svojega otroka glede PBZ obveščeni na različne načine. Odgovori staršev na vprašanje, kako so obveščeni o dosežkih svojega otroka, so predstavljeni v Tabeli 21.

Tabela 21: Obveščanje o dosežkih – odgovori staršev

	STARŠI	ODSTOTEK
Isti dan, ko otrok predstavi knjigo.	23	38 %
O PBZ se pogovoriva na pogovornih urah.	15	25 %
O dosežkih otrok nisem obveščen sproti, ob koncu leta otrok dobi pohvalo.	11	18 %
Preko e-asistenta.	3	5 %
Ob končani bralni znački osebno.	3	5 %
Nisem obveščen.	2	3 %
Ob končani BZ preko e-asistenta.	2	3 %
Otrok sam pove, da je opravil BZ.	1	2 %
SKUPAJ	60	100 %

Tretjina staršev (38 %) je o dosežkih svojih otrok obveščeni na dan, ko otrok opravlja PBZ. Preko internetne aplikacije e-asistent so sproti obveščeni trije (5 %) starši, ko otrok zaključi z PBZ, pa sta prek navedene aplikacije obveščena dva starša (3 %). Dva starša (3 %) pa o dosežkih svojih otrok s strani vzgojiteljice nista obveščena.

8.7 Tekmovalnost pri PBZ

Ena od ključnih kritik PBZ je, da spodbuja tekmovalnost (in s tem zunanjo motivacijo) med otroki. Zato smo starše otrok vprašali, *ali dosežke svojega otroka pri PBZ primerjajo z dosežki drugih otrok v oddelku.*

Tabela 22: Primerjava dosežkov – odgovori staršev

	STARŠI	ODSTOTEK
Ne, ker me ne zanimajo dosežki drugih otrok.	27	45 %
Ne, ker vzgojiteljica vodi lastno dokumentacijo in nam pove le o dosežkih našega otroka.	14	23 %
Da, ker so rezultati vidni vsem staršem za vse otroke (npr. na plakatu).	16	27 %
Da, saj nam vzgojiteljica posreduje vse dosežke preko elektronske pošte oz. e-asistenta.	3	5 %
SKUPAJ	60	100 %

Rezultati so sicer spodbudnejši, kot jih je pridobila v svoji raziskavi A. Artač (2015), kjer je kar 45 % staršev primerjalo dosežke svojih otrok z ostalimi, vendar je delež staršev, ki dosežke svojega otroka primerjajo z drugimi (32 %), po našem mnenju še vedno previsok, saj primerjava dosežkov sproži pritisk na otroke in spodbuja tekmovalnost.

Kot kažejo rezultati naše raziskave (Tabela 22), kar tretjina staršev (32 %) dosežke svojega otroka pri PBZ primerja z dosežki drugih otrok. Bralna značka torej nedvomno spodbuja tekmovalnost. M. Batistič Zorec (2003) meni, da vzgojiteljice ne bi smele namerno spodbujati tekmovalnosti pri PBZ, saj tako predšolske otroke postavljajo v neenakopraven položaj. Pri bralni znački otroci niso in ne morejo biti povsem samostojni, saj so odvisni od aktivnosti njihovih staršev oziroma drugih odraslih oseb.

Menim, da prav zaradi dostopnosti podatkov o dosežkih vseh otrok, dosežke svojih otrok z drugimi primerja skoraj tretjina (32 %) staršev (Tabela 22). Rezultati raziskave Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) kažejo, da več kot polovica vzgojiteljev (58 %) meni, da BZ ne spodbuja tekmovalnosti. Zanimivo je, da rezultati naše raziskave štiri leta kasneje kažejo povsem enako, in sicer da več kot polovica oz. povsem isti delež (58 %) vzgojiteljev meni, da PBZ ne spodbuja tekmovalnosti. Preostali anketiranci (42 %) pa opažajo, da otroci med seboj tekmujejo in se primerjajo. Vsi pedagoški delavci bi se morali zavedati, da

konkurenčnost in tekmovalnost ne vodita v kakovostno življenje in ustrezne oblike razvoja (Batistič Zorec in Turnšek, 2001a).

Le četrtnina vzgojiteljev (25 %) opaža, da tudi starši spodbujajo svoje otroke k tekmovalnosti. Čeprav večina staršev ne spodbuja tekmovalnosti, pa M. Batistič Zorec in N. Turnšek (2001a) opozarjata, da nekateri starši izvajajo pritisk na otroke in jih spodbujajo k tekmovanju, ker so udeleženi in odgovorni, da njihovi otroci opravijo PBZ.

8.8 Nagrajevanje otrok med in po PBZ

Vzgojiteljem smo zastavili vprašanje odprtega tipa; zanimalo nas je njihovo mnenje, ali otroci bralno značko izvajajo zaradi nagrade ali zaradi zanimanja oz. njihove notranje motivacije. Na vprašanje je odgovorilo 36 vzgojiteljev (60 %).

Tabela 23: Vpliv nagrade

	VZGOJITELJ	ODSTO TEK
»Da, nagrada jih motivira.«	12	33 %
»Otroci izvajajo bralno značko zaradi veselja do pravljič in knjig, radi nastopajo in pripovedujejo.«	6	17 %
»Ne. Bolj kot nagrada na opravljanje BZ vplivajo bralne navade.«	3	8 %
»Odvisno od otroka, nekateri so notranje motivirani, drugi zaradi nagrade.«	3	8 %
»Z nagrado se ne obremenjujejo, so notranje motivirani, saj izbirajo knjige, ki so jim všeč in jih skupaj s starši prebirajo.«	3	8 %
»Zaradi notranje motivacije in njihovega zanimanja.«	2	6 %
»Nekateri otroci jo izvajajo zaradi nagrade, drugi zaradi notranje motivacije, vsi skupaj pa komaj čakajo, da za opravljeno nalogo dobijo nalepko, menim, da ima nagrada vseeno velik vpliv.«	2	6 %
»To je odvisno od staršev in otrok.«	2	6 %
»Ne, branje je del naše kulture in jim je v veselje.«	1	3 %
»Delno tudi zaradi nagrade.«	1	3 %
»Nagrada služi kot procesni pristop.«	1	3 %

Nagrada je zunanji dejavnik, ki otroka zunanje motivira. Za dolgotrajno bralno navado pa je potrebna notranja motivacija (Bucik, 2009). Šestnajst (44 %) vzgojiteljev meni, da ima

nagrada vpliv na izvajanje PBZ, medtem ko se s tem ne strinja petnajst (42 %) vzgojiteljev. Iz rezultatov razberemo, da je pet vzgojiteljev (14 %) neopredeljenih glede povezave med nagrado in opravljanjem BZ.

Skoraj vsi vzgojitelji (95 %) so na vprašanje, *ali podeljujejo nagrade po opravljeni PBZ*, odgovorili z da, le trije pa ne podeljujejo nagrad. Kot je razvidno iz Tabele 24 pa so vsi anketirani starši navedli, da njihovi otroci dobijo nagrade.

Tabela 24: Vrste nagrad

NAGRADE	VZGOJITELJI	STARŠI	VZGOJITELJI in STARŠI
Nalepka za vsako knjigo	26 (43 %)	26 (43 %)	52 (43 %)
Štampiljke za vsako knjigo	18 (30 %)	17 (28 %)	35 (29 %)
Ogled predstave	11 (18 %)	10 (17 %)	21 (18 %)
Maskota bralnega palčka	3 (5 %)	4 (7 %)	7 (6 %)
Bralna majčka	1 (2 %)	2 (3 %)	3 (3 %)
Knjiga	1 (2 %)	1 (2 %)	2 (2 %)
SKUPAJ	60 (100 %)	60 (100 %)	120 (100 %)

Po navedbi vzgojiteljev in staršev otroci poleg diplome oziroma pohvale prejmejo naslednje nagrade: v obliki nalepk za vsako knjigo (43 %), štampiljke za vsako predstavljeno knjigo (29 %), ogled predstave (18 %), bralno majčko (3 %) in knjigo na koncu (2 %). Podeljevanje nagrad med in po opravljeni PBZ je po mnenju M. Batistič Zorec (2019) v nasprotju z načelom razvojno-procesnega pristopa, kjer je pomemben proces in razvijanje otrokovih lastnih strategij razmišljanja in izražanja glede na njegove razvojne značilnosti in ne odločanje med pravilni in nepravilni odgovori.

V intervjujih so otroci povedali, kakšne nagrade so prejeli po končani bralni znački:

- »Pohvalo« je dobilo 10 (50 %) otrok;
- »Diplomo« je dobilo 5 (25 %) otrok;
- »Ne, nič,« so odgovorili 3 (15 %) otroci;
- » Pohvalo pa lesenega škrata« je dobil en (5 %) otrok;
- » Predstavo o Zverjascu smo šli gledat,« en (5 %) otrok.

Tudi odgovori otrok podobno kot odgovori vzgojiteljev kažejo, da na koncu oz. med opravljanjem PBZ le izjemoma ne prejmejo nobene nagrade.

8.8.1 Nagrajevanje otrok, ki ne opravijo PBZ

V raziskavi Z. Fister, M. Rozman in J. Zupan (2015) je bilo ugotovljeno, da je 60 % vzgojiteljev podelilo nagrade tudi tistim otrokom, ki niso končali PBZ. Od tega jih 40 % upošteva razloge, zakaj je otroci niso izvedli. M. Batistič Zorec (2019) poudarja, da je tako podeljevanje nagrad problematično, saj nekaj otrok brez lastne krivde ostane brez nagrad, nekaj otrok je nagrajenih kljub njihovem nedokončanju PBZ. S tem se razvrednoti pomen nagrajevanja in otroci opazijo te razlike, zato se lahko vprašajo, zakaj so se trudili, če bi brez opravljanja PBZ vseeno dobili nagrado.

Otrokom smo zastavili vprašanje, *ali kdo od otrok v vaši skupini ni predstavil nobene knjige za bralno značko, in nato, ali je dobil nagrado*. Trije otroci (15 %) niso znali odgovoriti (niso vedeli), ali so vsi otroci opravili PBZ in ali so prejeli nagrade. Osem (40 %) otrok je dejalo, da so v njihovi skupini vsi opravili PBZ in dobili nagrado. Devet otrok (45 %) pa je povedalo, da v njihovi skupini niso vsi opravili PBZ. Od teh devetih otrok so trije (15 %) povedali, da so tisti vrstniki, ki niso opravili PBZ, nagrado vseeno dobili. Tega vprašanja, žal, nismo zastavili vzgojiteljem, da bi lahko primerjali rezultate, a vseeno je podatek, ki smo ga dobili od otrok, pomemben. Kaže, da se otroci zavedajo, kaj pomeni nagrada, in vedo, kdo jo je dobil, čeprav zadane naloge ni opravil, s čimer nagrajevanje izgubi pomen. Po mnenju M. Batistič Zorec (2019) je edini način, da se rešimo tovrstnih situacij, kjer pedagoški delavci nagrajujejo vse, tudi tiste, ki ne dokončajo naloge, ukinitve nagrade pri PBZ.

8.9 Druge dejavnosti za spodbujanje družinskega branja

Vzgojitelje smo vprašali, če imajo v vrtcu še kakšne druge dejavnosti poleg PBZ, ki spodbujajo družinsko branje. Pridobljene odgovore smo združili v Tabeli 25.

Tabela 25: Dejavnosti poleg PBZ

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
Bralni/potujoči nahrbtnik.	3	23 %
Skupni obiski knjižnice.	2	15 %
Izposoja vrtčevskih knjig.	2	15 %
Iskanje knjig na določeno temo.	2	15 %
Možnost naročanja na revijo Cicido, Zmajček ...	1	8 %
Praznovanje rojstnih dni s knjigo.	1	8 %
Knjižni kotiček.	1	8 %
Projekt Moje sanje za branje	1	8 %
SKUPAJ	13	100 %

Družinsko branje je zelo pomembno za razvoj otrokove bralne zmožnosti. Ključnega pomena pri tem pa je povezanost med družino in vrtcem (Marlot, 2017). Podatki kažejo, da

poleg PBZ izvajajo dejavnosti za spodbujanje družinskega branja le v petini oddelkov (22 %) anketiranih vzgojiteljev.

8.10 Izkušnje vzgojiteljev in mnenja staršev o PBZ

Na koncu anketnih vprašalnikov so nas zanimale izkušnje vzgojiteljev in mnenja staršev o bralni znački. Odgovore vzgojiteljev na vprašanje, *kaj menite o PBZ na splošno*, smo združili v Tabeli 26.

Tabela 26: Izkušnje vzgojiteljev o PBZ

	VZGOJITELJI	ODSTOTEK
Menim, da je izvajanje bralne značke v predšolskem obdobju primerno in koristno za otrokov razvoj. Nimam nobenih pripomb.	38	63 %
Menim, da je bralna značka zasnovana dobro, vendar imam pomisleke glede njenega izvajanja.	18	30 %
Imam veliko pomislekov o bralni znački, vendar jo izvajam, ker se to od mene pričakuje.	4	7 %
Drugo:	0	0 %
SKUPAJ	60	100 %

Več kot polovica (63 %) vzgojiteljev nima na izvajanje PBZ nobenih pripomb in se jim zdi njeno izvajanje koristno in primerno za otrokov razvoj. Pomisleke glede njenega izvajanja ima slaba tretjina (30 %) vzgojiteljev, vendar kljub temu menijo, da je ta zasnovana dobro. Veliko pomislekov pa imajo le štirje (7 %) vzgojitelji, vendar PBZ vseeno izvajajo zaradi zahtev oziroma pričakovanj drugih.

Vzgojitelje smo prosili, naj napišejo, ali imajo kakšne pomisleke, mnenja, ideje o PBZ. Od vseh 60 vzgojiteljev jih je odgovorila slaba tretjina (30 %). Njihova mnenja smo razdelili na pozitivna in negativna (Tabela 27).

Tabela 27: Pozitivna in negativna mnenja vzgojiteljev o PBZ

POZITIVNA MNENJA VZGOJITELJEV	NEGATIVNA MNENJA VZGOJITELJEV
--	--

<p>»V anketi je zajeto vse, kar se tiče PBZ. Menim, da tako otroke navajamo na življenje in jim odpravljamo morebitni strah pred nastopanjem.«</p>	<p>»Menim, da bi odsotnost nagrade pomenil kakovostnejši projekt in ne tekmovanje.«</p>
<p>»Imam zelo pozitivne izkušnje o PBZ.«</p>	<p>»Za vrtce bi moral obstajati obnovljen seznam knjig z vsebino, primerno starosti.«</p>
<p>»PBZ je čudovit projekt, saj se družina zbliža na drugačen način kot pred tv-jem in računalnikom. Z njim bogatimo besedni zaklad, spoznavamo igrivost in se za trenutek odmaknem od ponorelega sveta.«</p>	<p>»Opažam, da je staršem kar odveč, da jim to predstavlja preveč dodatnega dela.«</p>
<p>»Je koristna, da otrok pridobiva na samozavesti, na zavedanju, da zmore, da ga drugi poslušajo ter da tudi sam z veseljem posluša druge.«</p>	<p>»3 knjige in deklamacija je dovolj za dosežek. Ali je v redu, če otrok nič ne pove, da ga zavrneš? Ne zdi se mi prav, da so vsi otroci na koncu nagrajeni, tudi tisti, ki niso opravili bralne značke.«</p>
<p>»Čeprav večina drugih vzgojiteljev izvaja meni na neprimeren način (otrok mora pripovedovati – nastopati, mora povedati obnovo in to tekoče ...), pri meni je tako, da se zberemo v krogu, otrokom povem, da je določen otrok prinesel eno knjigico za ostale. Tistega, ki jo je prinesel, vprašam, kako je naslov (če ne ve, ga povem jaz), nato pa otrokom pustim prosto pot. Nekateri si izmislijo svojo zgodbo, drugi opisujejo ilustracije, tretji povedo obnovo napisanega, spet drugi ob obnovi dodajo še svojo izmišljeno zgodbo (vse priznam). Nekateri povedo zgodbo tudi med počitkom, če otrok ne bi želel pripovedovati pred ostalimi, ima možnost pripovedovati meni.«</p>	<p>»PBZ izvajam že kar vrsto let, vendar ne vsako leto na enak način imam pomisleke, kateri način je pravi, se učim iz svojih napak.«</p>
<p>»To je potrebno spodbujati, saj otrok pri tem sprevidi, da mu je knjiga všeč.«</p>	<p>»Zmanjšala bi število knjig in ukinila učenje deklamacij na pamet.«</p>
<p>»Bralna značka je koristna za otrokov razvoj.«</p>	<p>»Nekateri starši kljub priporočenemu seznamu ne izberejo otrokovi starosti primernih knjig.«</p>
	<p>»Moti me, da nekateri vzgojitelji od otrok zahtevajo več kot 3 zgodbe + 1 obvezno pesmico na pamet ter da mora otrok striktno pripovedovati pred celo skupino.«</p>

	Vsebino prebrane knjige naj otrok pripoveduje ob slikanici in nikakor naj se od njega ne zahteva, da se vsebino nauči na pamet. Pomembno je tudi to, da otrok sam izbere, komu bo pripovedoval, ali bo to skupina ali individualno z vzgojiteljico.
	Zastavljena je ohlapno, pravila si pravzaprav postavljamo same, to pa se mi zdi narobe.
	PBZ je prezahteven projekt, ki obremenjuje tako delo v oddelku kot tudi starše otrok.

Enajst vzgojiteljev meni, da izvajanje PBZ ni primerno (prezahteven projekt, premalo navodil za njegovo izvajanje, preobremenjenost pedagoških delavcev in staršev ...), nasprotno pa meni sedem vzgojiteljev, ti trdijo, da je projekt dober (odpravljanje strahu pred nastopanjem, spodbujanje skupnega preživljanja časa ob knjigi, spodbujanje otrokovega razvoja).

Le deset staršev (17 %) je na koncu vprašalnika dopisalo svoje mnenje o PBZ. Mnenja so predstavljena v Tabeli 28.

Tabela 28: Mnenja staršev

»Če otrok ni sam pripravljen javno predstaviti vsebino, ga ne bi smeli siliti v to. Prav tako ne vidim razloga, da otroku ne bi prebrali večkrat iste knjige. Osnovni cilj je, da se otrok nauči poslušati in slišati ter da po svoje interpretira vsebino.«
»Mislim, da bi bilo smiselno na začetku leta obvestiti starše o poteku, pogojih in načinu kako poteka PBZ.«
»Potrebno bi bilo pustiti, da otrok, kljub temu da knjigo ne prebere, pove vsebino po svojih besedah in kako jo doživlja le ob gledanju slik v knjigi.«
»Na nivoju vrtca se mi zdi zelo pomembno, da vse poteka čim bolj sproščeno, nobene prisile in negativne izkušnje, tudi če se morda otrok ob predstavitvi knjige česa ne spomni, ali pa ustvari svojo zgodbo, naj imajo domišljijo, ne predstavljajmo jim že takoj "škatl" okrog glave. Naj razmišljajo drugače, think like there is no box!«
»V predšolskem obdobju otrok spoznava svet in krepi domišljijo, zato menim, da bi bilo bolje, da otrok spoznava knjigo skozi igro in ne prek bralne značke.«
»Ni potrebno sodelovati v projektu bralne značke, saj vsak trenutek z otrokom ob knjigi bogati besedni zaklad in odpira svet domišljije.«
»Menim, da bi jo morali opraviti vsi otroci, brez izjeme.«

»V letošnjem vrtčevskem letu so otroci želeli povedati še več knjig, kot je obvezno, menim, da jih je vzgojiteljica spodbujala z nalepkami dobrega poslušalca, katere so dobili za vsako knjigo.«

»Otrokoma rada berem in se o knjigah pogovarjam z njima, sem pa mnenja, da je to bolj primerno za šoloobvezne otroke.«

»Knjige, branje, listanje slikanic, da, čim več. Obveznosti, take, kot so bralna značka, pa ne sodijo v vrtec. Vsi otroci in družine niso enako sposobni in to lahko cele družine privede do stresnih situacij.«

Čeprav je PBZ komentiralo le nekaj staršev, ti večinoma niso naklonjeni PBZ, naklonjeni so branju svojim otrokom, ne pa temu projektu. Le eden od teh staršev meni, da bi morali PBZ izvajati vsi otroci.

9 Zaključek

Predšolska bralna značka je v strokovni literaturi večinoma predstavljena kot dobra oz. spodbudna za otrokov razvoj. V raziskavi smo ugotavljali, kakšne izkušnje in mnenja imajo vzgojitelji in kaj menijo o PBZ starši in njihovi otroci. Iz rezultatov lahko povzamemo, da ni tako idealna, kot je bila zasnovana in kot jo predstavljajo snovalci in zagovorniki PBZ. Menimo, da se premalo govori o dilemah oz. neprimernosti PBZ oz. njenem izvajanju. V času študija smo pri predmetu Razvoj in kakovost vrtcev govorili o dilemah in neprimernosti izvajanja PBZ. Skupaj s kolegicama Majo Rozman in Zalo Fister smo v okviru tega predmeta izvedle raziskavo za namen seminarske naloge. Pridobljeni rezultati, znanje in izkušnje, ki sem jih pridobila v času študija, in z delom v različnih vrtcih, so me spodbudili, da z magistrskim delom ugotovim, kakšno je trenutno stanje glede izvajanja PBZ, in hkrati spodbudim strokovne delavce vrtcev k kritičnemu razmisleku, zakaj PBZ ni primerna za predšolske otroke.

Prvo raziskovalno vprašanje je bilo, *kakšne izkušnje imajo in kaj o PBZ menijo vzgojitelji predšolskih otrok*. Rezultati kažejo, da PBZ pri vzgojiteljih pretežno velja kot dobra in spodbudna za otrokov razvoj, saj več kot polovica (63 %) vzgojiteljev meni, da je izvajanje PBZ koristno in primerno za otrokov razvoj. Pomisleke glede izvajanja ima slaba tretjina (30 %) vzgojiteljev, vendar se jim zdi projekt v osnovi dobro zasnovan. Več pomislekov pa ima le nekaj (7 %) vzgojiteljev, vendar PBZ kljub temu izvajajo zaradi pričakovanj kolegov in vodstva. Manj kot polovica (37 %) anketiranih vzgojiteljev se zaveda nepravilnosti izvajanja tega projekta, vendar niso avtonomni v tej meri, da bi izrazili svoje prepričanje in se uprli izvajanju.

Prvo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na izkušnje in mnenja vzgojiteljev, pri drugem pa na starše, in sicer, *kakšne izkušnje in mnenja o PBZ imajo starši predšolskih otroki*. Prav tako kot vzgojitelji je tudi več kot polovica staršev (62 %) naklonjenih izvajanju PBZ, saj naj bi spodbujala otrokovo razmišljanje, otrok naj bi se naučil poslušati, se srečal s knjigo, razvijal domišljijo, se naučil nastopati in si razvijal govor. Vse naštetu so tudi sposobnosti, ki so jih predvidevali ustvarjalci PBZ. Vzroke, zakaj PBZ ni primerna, pa starši vidijo v tem, da je obvezna, prezahtevna, ali pa menijo, da je primernejša za šolske otroke. Tretjina (35 %) staršev meni, da njihovi otroci radi poslušajo zgodbe, vendar pa jim je manj všeč, da morajo vsebino predstaviti v vrtcu. Večina staršev rada bere svojemu otroku, vendar nekateri (17 %) opažajo negativne značilnosti PBZ. Menim, da starši pojmujejo PBZ tako, kot se je spominjajo iz svojega otroštva, torej »po šolsko«, kar pa je v nasprotju z razvojnimi značilnostmi predšolskega otroka. Ne moremo mimo tega, da slaba tretjina staršev (30 %) nasprotuje projektu, torej niso notranje motivirani. Notranja motivacija ima dolgoročen vpliv na bralne navade, saj vzbuja interes do branja in poveča bralno aktivnost (Bucik, 2003b).

S tretjim raziskovalnim vprašanjem smo želeli raziskati, *kakšne izkušnje in mnenja o PBZ imajo otroci v vrtcu*. Iz pogovora z otroki lahko povzamemo, da otroci v večini (85 %) radi

poslušajo pravljice in si knjige za PBZ izberejo sami. Več kot polovici otrok starši doma pomagajo pri pripravi na predstavitev (poslušanje, pogovor o prebranem, otrok pripoveduje, predstavitev v vrtcu). Večina otrok nima težav pred nastopanjem oziroma predstavitev prebrane vsebine pred vsemi otroki. Tistim otrokom, ki jim ta način ni všeč, pa bi po našem mnenju morali pedagoški delavci ponuditi druge alternative. Le tretjina (32 %) vzgojiteljev otrokom nudi možnost izbire. Večina otrok pravi, da radi poslušajo druge otroke, ki pripovedujejo. Trije otroci so bili neodločeni, povedali so, da jim je včasih dolgčas, a niso znali utemeljiti, zakaj. Dva otroka (10 %) sta povedala, da jima poslušanje predstavitev drugih otrok ni všeč. Eden je izpostavil, da mu je med predstavitvijo dolgčas, ker nekateri otroci govorijo nerazumljivo in zgodbe niso smiselne. Drugemu pa se predstavitve zdijo predolge.

Pri odgovorih otrok je treba upoštevati omejitve, da otroci pogosto v pogovoru z odraslimi povedo tisto, kar menijo, da želimo slišati odrasli.

S četrtem raziskovalnim vprašanjem smo želeli ugotoviti, ***ali in v čem se izkušnje in mnenja vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev skladajo oz. razlikujejo***. Večina vzgojiteljev meni, da so staršem dobro predstavili osnovne informacije in potek PBZ, s čimer pa se strinja manj kot polovica staršev. Večina jih pravi, da so bili seznanjeni le z osnovnimi informacijami, nekaj staršev pa, da sploh niso bili deležni predstavitve projekta. Polovica vzgojiteljev in tudi polovica staršev navaja, da morajo otroci za opravljeno PBZ prebrati točno določeno število pravljic, deklamacij, pesmic ... Po odgovorih vzgojiteljev in staršev ima več kot polovica otrok možnost, da knjige izberejo sami, le nekaj manj jih izbere knjige skupaj s starši, najmanj pa je primerov, ki dobijo sezname iz knjižnice. Pomembno je, da se odrasli zavedajo, da se interes za branje razvija s pozitivnimi izkušnjami; ko otrok najde v knjigi nekaj zase, ko ga vsebina tako pritegne, da si želi še več podobnih izkušenj, zanima ga svet, ki je domišljjsko, spoznavno in čustveno drugačen od njegovega intimnega sveta (Bucik, 2003b).

Vsi starši so navedli, da se o prebrani vsebini pogovarjajo z otroki, odgovori se razlikujejo le po pogostosti pogovora. Dobra polovica (55 %) otrok je to potrdila. Skoraj polovica staršev je priznala, da oni odločajo, kdaj bo otrok predstavil vsebino v vrtcu, četudi otrok želi drugače, ker so prepričani, da »še ne zna«. Zato doma vadijo, dokler otrokova predstavitev ni taka, kot si želijo. Zanimalo nas je, kaj vzgojitelji odgovorijo tistim staršem, ki pravijo: »Danes še ne bo predstavil knjige za bralno značko, ker še ne zna.« Na to je oz. bi dobra tretjina (37 %) vzgojiteljev odgovorila: »Ko boste menili, da je pripravljen, naj prinese knjigo v vrtec.« To se nam zdi sporno in povsem šolsko, v predšolskem obdobju se to ne bi smelo dogajati; če se že starši tako odzovejo, bi morali vsaj pedagoški delavci temu nasprotovati in staršem povedati, da ni bistvo PBZ kronološko pravilna obnova knjige, in tudi vedeti, kakšne so razvojne značilnosti ter sposobnosti predšolskih otrok.

Strinjam se z mnenjem M. Batistič Zorec (2019), da bi bilo treba predšolske otroke spodbujati k razumljivemu pripovedovanju o vsakdanjem življenju doma in v vrtcu (kaj se jim je zgodilo, kje so bili ...). Pripovedovanje, kot ga zahteva PBZ, pa naj bi se izvajalo kasneje v

šoli, saj predšolski otroci večinoma niso sposobni vsebino knjige obnoviti razumljivo in kronološko pravilno. Pogovori o knjigah bi morali potekati na drugačen način, predvsem pa bolj spodbujati otrokovo domišljijo in »izmišljanje«, značilno za predšolsko obdobje.

Več kot polovica vzgojiteljev še vedno dosežke javno objavlja oz. so ti dostopni vsem staršem. Skoraj tretjina staršev (32 %) priznava, da zato primerjajo dosežek svojega otroka z dosežki drugih. Pri otrocih lahko to sproži tekmovalnost, še posebej, če starši od svojih otrok pričakujejo, da imajo najboljše rezultate in so najuspešnejši. N. Bucik (2003b) poudarja, da branje ne bi smelo biti področje, kjer otroci tekmujejo med seboj. Branje mora otroku nekaj pomeniti in ga veseliti, ne sme pa biti to tekmovanje, kjer je pomembno predvsem število knjig.

Vzgojitelji so navedli tako pozitivne kot negativne značilnosti PBZ. Več vzgojiteljev meni, da je projekt dober, saj se otroci navadijo nastopati, spodbuja skupno preživljanje časa ob knjigi, spodbuja otrokov razvoj in njegovo samozavest. Negativne značilnosti pa vzgojitelji vidijo v tem, da je to prezahteven projekt za otroke, dobijo premalo navodil za izvajanje, zdi se jim, da so pedagoški delavci in starši preobremenjeni, vidijo težavo v nagrajevanju ...

Čeprav je večina vzgojiteljev naklonjenih PBZ, pa se pri starših kaže drugačna slika, saj jih večina ni naklonjena PBZ, naklonjeni so branju svojim otrokom ne pa projektu PBZ. Naslednje raziskovalno vprašanje je bilo, **ali je PBZ ustrezna glede na načela in cilje Kurikula za vrtec (1999)**. Žal od anketirancev nismo dobili odgovorov, s katerimi bi odgovorili na vprašanje, ali vzgojitelji sledijo **načelu enakih možnosti in upoštevanja različnosti med otroki ter načelu multikulturalizma**. Menimo, da bi lahko odgovorili na zastavljeno raziskovalno vprašanje z drugače zasnovano raziskavo, v kateri bi primerjali dosežke otrok, npr. glede na njihov materni jezik.

Iz odgovorov vzgojiteljev sklepamo, da PBZ pogosto izvajajo, ne da bi veliko razmišljali o njenih učinkih in ker to izvaja cel vrtec. Ob tem, zlasti pa ob odgovorih, da to delajo na zahtevo vodstva, se nam poraja tudi dvom glede avtonomnosti vzgojiteljev pri svojih odločitvah. Gre torej za neskladje z **načelom odprtosti kurikula, avtonomnosti ter strokovne odgovornosti vrta in strokovnih delavcev v vrteu**.

Tudi **načelo omogočanja izbire in drugačnosti** ni upoštevano. Vzgojitelji na roditeljskih sestankih predstavijo PBZ in povedo, da se bo izvajal ta projekt. Žal z raziskavo nismo dobili podatka, ali vzgojitelji staršem in otrokom ponudijo izbiro, torej tudi možnost nesodelovanja v PBZ. Sami še nismo zasledili, da bi vzgojitelji staršem ponudili možnost izbire med sodelovati in ne sodelovati. Iz odgovorov vzgojiteljev, kako preverjajo dosežke PBZ, je razvidno, da manj kot tretjina (32 %) da otroku možnost, da se sam odloči, kako bo predstavil doma prebrano knjig. Kot kažejo rezultati, pa starši pogosto namesto otroka odločajo, kdaj bo predstavil knjigo (»ko zna«), zaradi vidnosti dosežkov vseh otrok pa nekateri tudi silijo otroka, da čim prej dokonča PBZ, otrokova želja in interes pa nista upoštevana. Prav tako otrok ne odloča, ali bo sodeloval ali ne pri PBZ. M. Batistič Zorec (2019) opozarja na razliko

med dejansko in formalno izbiro. Četudi vzgojiteljica ponudi možnost izbire, se je treba vprašati, ali se je predšolski otrok zmožen odločiti za nesodelovanje pri nečem, kar predlaga vzgojiteljica, ki mu predstavlja pomembnega odraslega. Odločajo lahko le starši v dogovoru z otrokom. Strinjam pa se z mnenjem M. Batistič Zorec (2019), da celo senzibilni starši, ki imajo pomisleke glede PBZ, ne bi zavrnilo sodelovanja v projektu zaradi počutja svojega otroka.

Zadnje raziskovalno vprašanje je bilo, *ali in kako se pri izvajanju PBZ kaže prikriti kurikulum*. Ko govorimo o prikritem kurikulumu, ne moremo mimo tega, da PBZ spodbuja tekmovanje, katerega vzgojitelji sprožijo z javno objavo dosežkov, starši pa so tisti, ki spodbujajo svoje otroke k čimprejšnjemu dokončanju PBZ. Tekmovanje pri PBZ je v predšolskem obdobju sporno, saj nimajo vsi otroci enakih možnosti, ker tekmujejo v predstavitvi vsebin prebranih knjig, ki jim jih berejo odrasli, in so tako odvisni od aktivnosti staršev (Batistič Zorec, 2003). Kot kažejo rezultati, več kot polovica vzgojiteljev (63 %) dosežke beleži na vidna mesta (plakat in zvezek, ki je dostopen vsem) in s tem pri starših sproža misel, da morajo njihovi otroci čim prej in čim boljše končati. Poleg tega pa tretjina staršev (32 %) zaradi dostopnosti vseh rezultatov rezultate svojega otroka primerja z drugimi otroki. V predšolskem obdobju so starši ključnega pomena pri opravljanju PBZ in če sami poznajo le šolsko BZ, bi morali biti strokovni delavci vrtca tisti, ki bi jim razložili pomen projekta in jih pravilno usmerili. Težavo vidimo tudi v tem, da več kot polovica (58 %) vzgojiteljev meni, da PBZ ne spodbuja tekmovalnosti, le četrtnina (25 %) vzgojiteljev pa opaža, da tudi starši spodbujajo otroke k tekmovalnosti. Nagrajevanje nujno sproži tekmovanje. Skoraj vsi (95 %) vzgojitelji po končani PBZ podelijo nagrade. Posebno težavo vidimo pri tistih vzgojiteljih, ki podeljujejo nagrade tudi otrokom, ki ne opravijo PBZ. Četudi se mogoče odraslim zdi, da otroci ne bodo opazili, da so nagrade dobili tudi tisti, ki PBZ niso opravili, ni tako. Nekateri otroci so nam v intervjuju povedali, da so to opazili, zato menimo, da bi odrasli morali premisliti, kakšen učinek ima to na otroke. Seveda pa se nam zdi problematično tudi, če ti otroci nagrade ne dobijo, saj so za (ne)opravljeno PBZ povsem odvisni od svojih staršev.

Dobro se nam zdi, da v raziskavo vključeni starši radi prebirajo pravljice otrokom, ti pa jim večinoma z veseljem prisluhnejo. To je pokazatelj, da se starši zavedajo pomena družinskega branja in zgodnjega opismenjevanja otrok. Tu pa je treba dodati, da so bili anketirani starši nadpovprečno izobraženi (67 % ima dokončano višjo ali visoko šolo, od tega 10 % magisterij ali doktorat). Bolj relevantne podatke bi dobili, če bi raziskavo razširili, da bi vanjo vključili tudi starše z nižjo izobrazbo in starše, katerih materni jezik ni slovenščina. Tako bi ugotovili, kaj se dogaja pri PBZ z otroki iz manj spodbudnega okolja in iz tujejezičnih družin.

Pozitivno se nam zdi tudi, da nekateri vzgojitelji poleg PBZ izvajajo tudi druge dejavnosti za spodbujanje družinskega branja, ki niso sporne kot PBZ. Na osnovi ugotovitev menimo, da bi se o problematiki PBZ morali veliko več pogovarjati strokovnjaki, vodilni in strokovni

delavci vrtcev, morda organizirati kak posvet na to temo, saj PBZ očitno poteka preveč rutinsko in brez premisleka.

Z magistrskim delom želimo opozoriti, da je čas, da se prekine ustaljen vzorec izvajanja PBZ. Rezultati raziskave, ki vključujejo vzgojitelje, starše in otroke iz različnih delov Slovenije, so pokazali, da ima PBZ mnoge negativne učinke, ki bi jih bilo treba preprečiti. Primerjava naših ugotovitev z raziskavami študentk Pedagoške fakultete UL pa kaže, da so rezultati podobni in da se v zadnjih letih kljub opozorilom nekaterih strokovnjakov o problematičnih učinkih PBZ ni prav nič spremenilo. Rezultati so pokazali, da se PBZ še vedno izvaja šolsko, spodbuja tekmovalnost pri otrocih in tudi starših, spodbuja zunanjo motivacijo namesto notranje. PBZ ima torej več negativnih učinkov kot pozitivnih, zato se strinjamo s trditvijo M. Batistič Zorec (2019), da se negativne učinke da omiliti s kritičnim razmislekom o izvedbi in izobraževanju pedagoških delavcev. Vendar bi bilo bolje, da bi PBZ nadomestili z drugačnimi dejavnostmi oz. projekti, ki bi prav tako spodbujali družinsko branje in razvijali porajajočo se pismenost predšolskih otrok.

Literatura

1. Artač, A. (2015). Kritični razmislek o bralni znački v vrtcu. Diplomaska naloga. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
2. Batistič Zorec, M. in, Turnšek, N. (2001a). Bralna in športna značka v vrtcu sta v nasprotju z načeli kurikula za vrtce. Vzgojiteljica: revija za dobro prakso v vrtcih, št. 2 (junij 2001), str. 22-24.
3. Batistič Zorec, M. (2003). Spodbujanje branja in prekriti kurikulum. V: Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
4. Batistič Zorec, M. in, Turnšek, N. (2001b). Zaradi veselja ali nagrade:bralna in športna značka. V: Šolski razgledi: Pedagoški strokovno- informativni časnik, št. 14 (22. sep. 2001), str. 11.
5. Batistič Zorec, M. (2019). Predšolska bralna značka v kontekstu kritike pošolanja vrtca. V: Vzgoja in izobraževanje, št.4, str. 19-26.
6. Bucik, N. (2003a). Vpliv branja in pogovor o prebranem na bogatenje otrokovega besednjaka. V: Pogovor o prebranem besedilu: zbornik Bralnega društva Slovenije, 8. September 2003. Ljubljana: Zavod Republike za šolstvo.
7. Bucik, N. (2003b). Motivacija za branje. V: Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Bucik, N. (2009). Razvijanje otrokove motivacije za branje v domačem okolju. V: Branje za znanje in branje za zabavo. Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.
9. Buxton, S. (b.d.) The effects of competition and reward on intrinsic motivation in males. <https://ir.lib.uwo.ca/hucjlm/vol48/iss1/16/> Pridobljeno: 5.5. 2019.
10. Cotič, M., Medved Udovič, V., Starc, S. (2011). Razvijanje različnih pismenosti.Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Univerzitetna založba Annales.
11. Čas, M., Kovač, R. in, Justin, R. (2005). Zgodnje opisemenjevanje v vrtcu . V: Sodobna pedagogika: Zgodnje opisemenjevanje- opisemenjevanje od vrtca do univerze. Ljubljana: Littera picta, d.o.o.

12. Dolinšek Budnič, M. (1999). *Beri in se pogovarjaj z mano!*: priročnik z nasveti za kvalitetno uporabo otroških slikanic. Ljubljana: Epta.
13. Domicelj, M. (2003). *Vrtec-okolje, ki spodbuja*. V: Bucik, N., Jamnik, T., Knaflič, L. Lukan-Matko, I., Požar- Matijašoč, N. in Remškar, S. *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 44-48). Ljubljana: Mladinska knjiga.
14. Društvo Brana značka Slovenije - ZPMS. (2019). <https://www.bralnaznacka.si/sl/onas/predstavitev/> Pridobljeno: 17.5. 2019.
15. Fister, Z., Rozman, M. in Zupan, J. (2015). *Predšolska bralna značka*, seminarska naloga, podiplomski študij predšolske vzgoje. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
16. Grginič, M. (2005). *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Izolit.
17. Glinšek, M. (2002), *Predšolska bralna značka*. V: *Bralna značka v tretjem tisočletju*. Zbornik ob 40-letnici bralne značke. Ljubljana. Rokus.
18. Grosman, M. (2000). *Zakaj brati? Vprašanje, ki terja vedno nove odgovore*. V: *Bralna značka v tretjem tisočletju*. Zbornik ob 40-letnici bralne značke. Ljubljana: Rokus.
19. Glinšek, M. (1998). *Predšolska bralna značka*. V: *Predšolska bralna značka*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
20. Glinšek, M. (2002). *Predšolska bralna značka*. V: *Predšolska bralna značka*. *Bralna značka v osnovni šoli: strokovni seminar za mentorje 2001/2002*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
21. Grginič, M.(2006). *Družinska pismenost*. Ljubljana: Izolit.
22. Grginič, M. (2008). *Vsak po svoji poti do pismenosti: priročnik za vzgojitelje in starše predšolskih otrok*. Mengeš: Izolit.
23. Harmija, D. in Jamnik, T. (2015). *Smernice Društva Bralna značka Slovenije – ZPMS za spodbujanje bralne pismenosti pri otrocih ter mladih priseljencev in migrantih*. V: *Branje združuje: z BDS že 20 let: zbornik Bralnega društva Slovenije ob 11. strokovnem posvetu*.Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
24. Haramija, D., Jamnik, T. in Perko, M. (2017). *Predšolska bralna značka*. V: *Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju*. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

25. Halsted, J. W. (2009). Some of my best friends are books: guiding gifted readers from preschool to high school. Great Potential Press, Scottsdale.
26. Isakovič, N. (1998). Predšolska bralna značka: kaprica ali potreba. V: Predšolska bralna značka. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
27. Jamnik, T. (1998). Predšolska bralna značka spodbuja starše, da berejo svojim predšolskim otrokom. V: Predšolska bralna značka. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
28. Jamnik, T. (2002). Kdor bere: prispevki h književni in knjižnični vzgoji učencev osnovne šole: izbor mladinskih knjig iz let 2000 in 2001. Ljubljana: Educy.
29. Jamnik, T. (2015). Ostržek bere za bralno značko. Ljubljana: Društvo Bralna značka Slovenije- ZPMS.
30. Kesič Dimic, K. (2000). Priročnik o branju. Ljubljana: ALBA 2000 založba, d.o.o.
31. Klanšček, P. (2014). Igrivi svet iz besed, Zbornik porajajoče se pismenosti v vrtcu. Ljubljana: CIP.
32. Knaflič, L. (2003). Vzgoja bralca v družini. V: Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Blatnik Mohar, M in dr. Ljubljana: Mladinska knjiga.
33. Knaflič, L. (2009). Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
34. Krajnc, I. (1999/2000). Predšolska bralna značka. V: Educa: strokovna revija za področje varstva, vzgoje in izobraževanja predšolskih otrok in otrok na razredni stopnji osnovne šole. 5/6. Nova Gorica: Založba Educa.
35. Kranjc, S. in, Saksida, I. (2001). Jezik. V: Otrok v vrtcu: Priročnik h Kurikulu za vrtce. Kroflič, R., Marjanovič Umek, L. Maribor: Obzorja.
36. Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca. Naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila.
37. Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad za šolstvo.
38. Licardo, M. in, Haramija, D., (2017). Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

39. Lundahal, E. (2011). Paving the way to the future? Education and young europeans paths to work and independence. European educational research jurnal, št.2, str. 168-179. [http://www.pef.uni-lj.si/ceps/dejavnosti/sp/2011-10-06/01%201%20Lundahl EERJ 10 2 web.pdf](http://www.pef.uni-lj.si/ceps/dejavnosti/sp/2011-10-06/01%201%20Lundahl%20EERJ%2010%202%20web.pdf). Pridobljeno: 2.5. 2019.
40. Marjanovič Umek, L. in, Zupančič, M. (2003). Vloga branja in pripovedovanja v otrokovem razvoju. V: Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Blatnik Mohar, M in dr. Ljubljana: Mladinska knjiga.
41. Marjanovič Umek, L. (2005). Zgodnje opismenjevanje: vidik razvoja in učenja v zgodnjem otroštvu. V: Sodobna pedagogika: Zgodnje opismenjevanje- opismenjevanje od vrtca do univerze. Ljubljana: Littera picta, d.o.o.
42. Marjanovič Umek, L. (2007). Vloga otroškega govora v razvoju zgodnje in kasnejše pismenosti. V: J. Vintar (ur.), Stopenjskost pri usvajanju pismenosti. Postopen pouk bralne pismenosti na vseh ravneh šolanja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
43. Marjanovič Umek, L. (2011). Vloga jezika in socialnih kontekstov za razvoj predbralnih in predpisovalnih zmožnosti. V: Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi, zbornik prispevkov konference Brdo, 25. in 26. oktober 2011. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
44. Marjanovič Umek, L., Fekonja Peklaj, U. Pečjak, S. (2012). Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje. Ljubljana: Birografika Bori d.o.o.
45. Marlot, M., (2017). V obdobju raziskovanja, igre in besed z najmlajšimi predšolskimi otrok. V: Licardo, M., Haramija, D. Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, str. 6.
46. Matko Lukan, I. (2009). Kako beremo otrokom. V: Branje za znanje in branje za zabavo. Priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.
47. Maurer, N. (1985). Neka oblika bralnih značk naj se zaseje tudi v usmerjeno izobraževanje. V: Kulturno izročilo bralnih značk. Ljubljana: Mladinska knjiga.
48. Pečjak, S. (2010). Psihološki vidiki bralne pismenosti. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
49. Perko, M. (2000). Kratka zgodovina bralne značke. V: Bralna značka v tretjem tisočletju. Zbornik ob 40-letnici bralne značke. Ljubljana: Rokus.

50. Rihtar, U. (2017). V objemu zgodnje pismenosti, seznanjanja z mladinsko književnostjo in sodelovanja s starši v oddelku 5-6 letnih otrok vrtca Velenje. V: Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju. Maribor: Univerzitetna založba Univerze.
51. Saksida, I. (2017). Bralni dogodek v vrtcu. V: V objemu besed. Razvijanje družinske pismenosti. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
52. Štupar, M. (2000). Obogatimo otroštvo s knjigo. V: Bralna značka v tretjem tisočletju. Zbornik ob 40- letnici bralne značke. Ljubljana: Rokus.
53. Vonta, T. (2003). Korak za korakom. V: ur. Blatnik Mohar, M., Beremo skupaj. Priročnik za spodbujanje branja: str. 148-149. Ljubljana, mladinska knjiga.
54. Zupan, J. (2002). Ilustracija- sestavni del književne vzgoje. V: Predšolska bralna značka. Bralna značka v osnovni šoli: strokovni seminar za mentorje 2001/2002. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenje.
55. Zaid, G. (2004). So many books. London: Sort Of Books.

Priloge

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA- anketni vprašalnik za vzgojitelje

Spoštovani vzgojiteljice in vzgojitelji!

Sem Janja Zupan, študentka podiplomskega magistrskega študija predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Pripravljam magistrsko delo z naslovom Predšolska bralna značka z vidika vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev.

Vljudno Vas prosim za sodelovanje v raziskavi, s katero želim ugotoviti poglede vzgojiteljev na bralno značko. Vprašalnik je anonimen, pridobljeni rezultati pa bodo uporabljeni zgolj v raziskovalne namene.

Za vašo pripravljenost deljenja lastnih izkušenj se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem ter Vam želim veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Praviloma izberite EN odgovor (obkrožite črk pred njim), razen kadar je napisano drugače. Pri nekaterih vprašanjih dopišete razlago ali napišete svoj odgovor.

1) Vaša delovna doba v vrtcu:

- a) 0 - 5 let.
- b) 5 – 10 let.
- c) 10 – 20 let.
- d) Več kot 20 let.

2) Starost otrok v vašem oddelku: od _____ do _____.

3) Kaj Vas je spodbudilo, da ste letos izvajali predšolsko bralno značko (PBZ) v vašem?

- a) Zahteve vodstva.
- b) Dejstvo, da PBZ izvajajo vse oz. večina kolegic v vrtcu.
- c) Želje staršev.
- d) Lastno prepričanje, da je bralna značka kakovostno zasnovana in primerna za predšolske otroke.
- e) Drugo: _____

4) Koliko let že izvajate PBZ s predšolskimi otroki?

- a) 0 - 2 leti.
- b) 2 - 4 leta.
- c) 4 - 6 let.
- d) Več kot 6 let.

5) Kakšni so po vašem mnenju cilji PBZ? (Navedite vsaj enega!)

---

6) Kaj ste staršem povedali oz. s čim ste jih seznanili pred začetkom izvajanja PBZ? (Izberete lahko več odgovorov!)

- a) Namen in cilji BZ.
- b) Kako bodo otroci v vrtcu »dokazovali«, da so jim starši prebrali knjigo.
- c) Kaj se pričakuje od staršev in česa ne.
- d) Kako bo v vrtcu potekalo spremljanje BZ za posamezne otroke.
- e) Nagrada na koncu (ali bo, če da, kakšni so kriteriji zanjo,...).
- f) Drugo: _____

7) Na kakšen način otrok predstavi prebrano mu vsebino?

- a) Ob pomoči knjige pripoveduje pred vsemi otroki.
- b) Ob pomoči knjige pripoveduje samo vam.
- c) Ob pomoči risbice, ki jo je narisal doma, pripoveduje obnovo knjige.
- d) Sam si lahko izbere, na kakšen način bo predstavil prebrano mu knjigo.
- e) Drugo: _____

8) Koliko literarnih del (pravljic/pripovedk) mora otrok predstaviti, da opravi PBZ?

- a) 3
- b) 4
- c) 5
- d) Več kot 5

9) Ali PBZ vključuje tudi to, da se mora otrok na pamet naučiti pesem oz. deklamacijo?

- a) Da.
- b) Ne,
- c) Če otrok sam želi da, ni pa obvezno.

10) Knjige za PBZ izbere:

- a) Vzgojitelj.
- b) Otrok.
- c) Otrok in starši.
- d) Starši dobijo seznam iz knjižnice.
- e) Drugo: _____.

11) Na kakšen način beležite dosežke otrok?

- a) Na plakat, ki visi v igralnici na vidnem mestu.

- b) V poseben zvezek, ki je dostopen samo vam.
- c) V portfolijo vaših otrok.
- d) Drugo_____

12) Na kakšen način spodbujate otroka med pripovedovanjem? (Izberete lahko več odgovorov!)

- a) Spodbujam ga z dodatnimi vprašanji.
- b) Skupaj si ogledava slike iz knjige in tako otrok lažje pripoveduje.
- c) Dopolnjujem njegove stavke.
- d) Spodbudim ga tako, da ga opomnim na nagrado (nalepko, šampiljko,...)
- e) Drugo:_____

13) Se vam je že zgodilo, da je otrok v vrtec prinesel prebrano mu knjigo, o njej pa ni mogel oz. želel pripovedovati.

- a) To se še ni zgodilo.
- b) Se je zgodilo, naročila sem mu (ji), naj doma še enkrat preberejo knjigo in naj o njej kaj pove prihodnjič.
- c) Spodbudila sem- ga (jo), da opiše ilustracije in mu (ji) to upoštevala kot opravljeno nalogo.
- d) Drugo_____

14) Ali otroci dobijo nagrado, ko dokončajo PBZ?

- a) Da.
- b) Ne (Nadaljujte z vpr. 17)

15) Kakšna je nagrada za opravljeno PBZ?

_____

16) Nagrada je zunanja oblika motivacije. Ali menite, da otroci izvajajo bralno značko zaradi nagrade ali zaradi zanimanja oz. njihove notranje motivacije? Prosim utemeljite vaš odgovor!

_____
_____
_____

17) Bralna značka lahko spodbuja tekmovalnost. Ste opazili, da otroci v vaši skupini tekmujejo med seboj, kdo bo prebral več knjig?

- a) Da.
- b) Ne.

18) Ste opazili, da jih k tekmovalnosti (kdo prebere več knjig oz. najhitreje konča PBZ) spodbujajo starši?

- a) Da.

b) Ne.

19) Se vam je že zgodilo, da so vam starši rekli »Danes še ne bo predstavil knjige za bralno značko, ker še ne zna?«

a) Da.

b) Ne. (Nadaljujte na vpr. 21).

20) Če ste na zgornje vprašanje odgovorili z DA, vas prosim, da opišete, kaj ste odgovorili staršem?

---

21) PBZ spodbuja družinsko branje. Ali imate v vrtcu še kakšne dejavnosti, ki spodbujajo družinsko branje?

---

22) Kaj menite o PBZ na splošno?

a) Menim, da je izvajanje bralne značke v predšolskem obdobju primerno in koristno za otrokov razvoj. Nimam nobenih pripomb.

b) Menim, da je bralna značka zasnovano dobro, vendar imam pomisleke glede njenega izvajanja.

c) Imam veliko premislekov o bralni znački, vendar jo izvajam, ker se to od mene pričakuje.

d) Drugo: _____

23) Če imate še kakšne premisleke, ideje, menja o PBZ prosim napišite.

PREDŠOLSKA BRALNA ZNAČKA – vprašalnik za starše

Spoštovani starši!

Sem Janja Zupan, študentka podiplomskega magistrskega študija predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Pripravljam magistrsko delo z naslovom Predšolska bralna značka z vidika vzgojiteljev, otrok in njihovih staršev.

Vljudno Vas prosim za sodelovanje v raziskavi, s katero želim ugotoviti poglede staršev na bralno značko. Vprašalnik je anonimen, pridobljeni rezultati pa bodo uporabljeni zgolj v raziskovalne namene.

Za vašo pripravljenost deliti lastne izkušnje in sodelovati se Vam vnaprej najlepše zahvaljujem.

Praviloma izberite EN odgovor (obkrožite črk pred njim), razen kadar je napisano drugače. Pri nekaterih vprašanjih dopišete razlago ali napišete svoj odgovor.

1. Vprašalnik bom izpolnil/a:

- a) Otrokova mama.
- b) Otrokov oče.
- c) Drugo: _____

2. Starost Vašega otroka: _____

3. Kakšna je vaša izobrazba?

- a) Osnovna šola.
- b) Poklicna šola (2-3 letna).
- c) Srednja šola (4-letna).
- d) Višja ali visoka šola (fakulteta).
- e) Magisterij ali doktorat.

4. Kaj za vas predstavlja beseda knjiga? (prva asociacija)

_____

5. Ali ste sami kdaj opravljali bralno značko v osnovni ali srednji šoli?

- a) Da.
- b) Ne (Nadaljujte z vpr. 7).

6. Kaj se spomnite oz. menite o bralni znački iz vašega otroštva oz. mladosti?

_____
_____
_____

7. Se vam zdi primerno, da se predšolska bralna značka (PBZ) izvaja že v predšolskem obdobju? (Prosim utemeljite svoj odgovor!)

---

8. Kakšno je zanimanje vašega otroka za knjige?

- a) Veliko – uživa vedno, kadar mu beremo, knjige pa si ogleduje tudi brez prisotnosti staršev.
- b) Sam ne gleda knjig, je pa večinoma zainteresiran, da mu starši beremo.
- c) Navajen je, da mu beremo pred spanjem, čez dan pa ne kaže posebnega interesa za branje.
- d) Ni posebej zainteresiran, da mu beremo, vendar včasih ob branju uživa
- e) Nikoli ni pokazal interesa za knjige.
- f) Drugo: _____

9. Kako pogosto vi oz. vaš partner berete otroku?

- a) Redko.
- b) Občasno.
- c) Pogosto (večkrat tedensko).
- d) Zelo pogosto (praviloma vsak dan).

10. Kako pogosto se z otrokom pogovarjate o knjigi oz. ob knjigi, ki mu jo berete?

- a) Vedno.
- b) Občasno .
- c) Redko oz. le takrat, ko otrok pokaže zanimanje.
- d) Nikoli.

11. Na kakšen način izbirate knjige, ki jih berete otrokom? (Lahko izberete več odgovorov.)

- a) Knjige, ki jih imamo doma.
- b) Knjige, si izposodim v knjižnici.
- c) Otrok sodeluje pri izbiri knjig v knjižnici.
- d) Otrok prinaša knjige iz vrtca.
- e) Knjige si izposojamo med prijatelji, znanci, sorodniki ...

12. Vam je vzgojiteljica predstavila pomen in način izvajanja PBZ na začetku vrtčevskega leta oz. pred njenim izvajanjem?

- a) Da, natančno.
- b) Da, vendar le osnovne informacije.
- c) Samo omenila je, da se bo le ta izvajala vendar brez pojasnil.
- d) Ne.

13. Otrok mora predstaviti določeno število knjig/ pravljic, če želi opraviti PBZ. Kaj menite glede števila zahtevanih knjig?

- a) Primerno.
- b) Preveč.
- c) Premalo.
- d) Število ne bi smelo biti določeno.

14. Ali je pomembno, katere knjige izbere otrok za predstavitev pri bralni znački?

- a) Da (npr. določeno število pravljic, pesmic oz. deklamacij).
- b) Ne (po lastni želji otrok).

15. Kdo predlaga oz. izbere knjige za bralno značko?

- a) Otrok si izbere sam.
- b) Izberemo starši.
- c) Knjige določi vzgojiteljica.
- d) Drugo: _____

16. Kdo otroku prebere knjige za PBZ? (Lahko izberete več odgovorov.)

- a) Eden izmed staršev.
- b) Starejši bratje ali sestre.
- c) Stari starši.
- d) Vzgojitelj.
- e) Kdo drug: _____

17. Kako pomagate svojemu otroku, da se pripravi na bralno značko? (Možnih je več odgovorov.)

- a) Enkrat mu preberem(o) knjigo.
- b) Večkrat mu preberem(o) knjigo.
- c) Po tem, ko mu knjigo preberemo, nam pove obnovo.
- d) Starši mu pomagamo pripraviti obnovo, večkrat vadimo.
- e) Drugo: _____

18. Kako vaš otrok doživlja branje PBZ?

- a) Rad posluša pravljice oz. zgodbe, ki mu jih beremo, manj pa mu je všeč, da mora prebrano predstaviti v vrtcu.
- b) Rad posluša pravljice oz. zgodbe, ki mu jih beremo in z veseljem prebrano predstavi v vrtcu.
- c) Ni navdušen nad poslušanjem zgodb in tem, da jih mora predstaviti v vrtcu.
- d) Odklanja PBZ, vendar starši vztrajamo, da jo opravi.
- e) Drugo: _____

19. Se vam je kdaj zgodilo, da je otrok želel predstaviti prebrano knjigo, vi pa ste presodili, da je potrebno pred predstavitvijo knjigo vsaj enkrat prebrati?

- a) Da.
- b) Ne.

20. Kako vas vzgojiteljica obvešča o dosežkih vaših otrok?

- a) Isti dan, ko otrok predstavi knjigo.
- b) Preko e-asistenta.
- c) Ob končani bralni znački osebno.
- d) Ob končani bralni znački preko e- asistenta.
- e) O bralni znački se pogovoriva na pogovornih uricah.
- f) O dosežkih otrok nisem obveščen sproti, ob koncu leta otrok dobi pohvalo.
- g) Drugo: _____

21. Ali dosežke svojih otrok kdaj primerjate z dosežki drugih otrok pri PBZ?

- a) Da, ker so rezultati vidni vsem staršem za vse otroke (npr. na plakatu).
- b) Da, saj nam vzgojiteljica posreduje vse dosežke preko e-pošte oz. e- asistenta.
- c) Ne, ker vzgojiteljica vodi lastno dokumentacijo in nam pove le za dosežke našega otroka.
- d) Ne, ker o dosežkih sploh nisem obveščen.
- e) Ne, ker me ne zanimajo dosežki drugih otrok.

22. Ali otrok po opravljeni PBZ poleg diplome, prejme še kakšno nagrado?

- a) Da. Prosim navedite kakšno: _____
- b) Ne.

23. Ali spodbujate otroka, da čim prej konča PBZ?

a) Da.

b) Ne.

24. Ali želite dodati še kakšno mnenje ali izkušnjo o bralni znački, o čemer vas nismo vprašali?

PREDŠOSLKA BRALNA ZNAČKA– intervju z otrokom

Starost in spol otroka: _____

1. Ali rad poslušáš pravljice?
2. Kdo ti največkrat bere knjige?
3. Ali se o prebrani knjigi kdaj pogovarjata? Kaj se pogovarjata?
4. Katere knjige so ti najbolj všeč? (pravljice, pesmice, ...)
5. Ali si si knjige za bralno značko izbral sam?
6. Kako se doma pripraviš na bralno značko?
7. Kako si predstavil knjige v vrtcu? Ali bi jih rad predstavil drugače? Kako?
8. Kako si se počutil med pripovedovanjem? Te je bilo strah ali si bil vesel, da lahko pripoveduješ celi skupini.
9. Ali si po predstavitvi knjige dobil nalepko, šampiljko, pohvalo, ...?
10. Kakšno nagrado si dobil po opravljeni bralni znački?
11. Ali kdo od otrok ni predstavil nobene knjige za bralno značko? Kaj pa nagrado?
12. Ali rad poslušáš otroke, ko pripovedujejo knjige za bralno značko? Se med poslušanjem dolgočasiš?